



UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

ADAPTAČNÍ KURZY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH:
SITUACE V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI

Bakalářská práce

Autor: Petra Grocholová

Vedoucí práce: Mgr. Helena Pospíšilová, PhD.

Olomouc 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Heleny Pospíšilové, PhD. a uvedla všechny použité literární a odborné zdroje.

V Olomouci dne 19. 6. 2020

.....
podpis

Poděkování

Touto cestou chci poděkovat Mgr. Heleně Pospíšilové, Ph.D. za obětavost a laskavý přístup. Za její pomoc a cenné rady při zpracovávání této závěrečné práce.

Chtěla bych také poděkovat všem respondentům mého výzkumu za poskytnuté informace.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část.....	7
1 Zážitková pedagogika	7
1.1 Vymezení pojmů prožitek, zážitek a zkušenost	7
1.2 Definice zážitkové pedagogiky	8
1.3 Základní principy	9
1.4 Cíle zážitkové pedagogiky	11
1.5 Základní charakteristiky zážitkové akce	12
1.6 Cíle a typy zážitkových akcí	13
1.7 Association of Experiential Education.....	14
2 Adaptační kurzy	16
2.1 Charakteristika adaptačních kurzů	16
2.2 Cíle adaptačních kurzů.....	17
2.3 Prostředí uskutečnění adaptačního kurzu.....	18
2.4 Historie adaptačních kurzů.....	19
2.5 Současná situace	20
2.6 Organizace působící v Moravskoslezském kraji.....	22
2.7 Základ programu adaptačního kurzu	23
2.8 Dramaturgie kurzu	24
Praktická část.....	27
3 Metodologie výzkumu.....	27
3.1 Volba výzkumných metod	27
3.2 Stanovení výzkumného problému a cíle výzkumu	27
3.3 Výzkumný vzorek.....	28
3.4 Metoda sběru dat.....	28

3.5	Hlavní a dílčí výzkumné otázky	29
3.6	Etika výzkumu	32
4	Výsledky zkoumání.....	33
4.1	Analýza a interpretace dat.....	33
4.2	Studie č. 1: Výchovný poradce gymnázia.....	33
4.3	Studie č. 2: Metodik prevence církevního gymnázia	35
4.4	Studie č. 3: Sociální pedagog na SOŠ.....	37
4.5	Studie č. 4: Metodik prevence gymnázia	40
4.6	Studie č. 5: Zástupce ředitele na SOŠ a SOU	42
4.7	Studie č. 6: Výchovný poradce na hotelové škole	44
4.8	Studie č. 7: Metodik prevence na hotelové škole.....	45
4.9	Studie č. 8: Výchovný poradce gymnázia.....	46
4.10	Studie č. 9: Výchovný poradce na SOŠ.....	48
4.11	Analýza zjištěných údajů a jejich konfrontace s odbornou literaturou	50
	Závěr.....	58
	Seznam literatury.....	60

Úvod

Každý si v životě projde několika změnami, jednou ze změn je také přechod žáků základních škol na střední školy nebo odborná učiliště. Po pěti nebo devíti letech na základní škole se životní cesty žáků rozcházejí a každý z nich pokračuje ve svém studiu jinde. Výběr dalšího vzdělání záleží na tom, čemu by se chtěli v budoucnu věnovat.

Po přijetí na novou školu se jedinci ocitají v neznámém prostředí plném cizích tváří a navázání nových vztahů nemusí být pro žáky vždy jednoduché. Někomu může seznamování s novými lidmi trvat delší dobu. To je důvodem proč se většina škol snaží žákům tuto situaci ulehčit. Vhodným východiskem je adaptační kurz, který může tento problém vyřešit.

Kurz je realizován na začátku školního roku. Adaptační kurz může přinést studentům spoustu zážitků, poznání nejen nových tváří, ale také hlubšího poznání sebe sama. Přátelská atmosféra tak díky tomu ve třídě začíná už dříve, před začátkem studia na střední škole.

Cílem práce je popsat realizaci adaptačních kurzů uskutečňovaných na středních školách, seznámení se s historií, základními principy a cíli adaptačních kurzů a s různými definicemi pojmů od několika autorů. V práci se také snažím o vysvětlení pojmu zážitková pedagogika, s nímž realizace adaptačních kurzů úzce souvisí.

Praktická část práce je zaměřena na adaptační kurzy na konkrétních školách v kraji. Sběr dat probíhal částečně osobně, formou rozhovorů a částečně písemnou formou. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, z jakého důvodu školy realizují adaptační kurzy, jakou formu kurzy mají, jaké jsou jejich hlavní cíle a jakým způsobem jsou kurzy financovány. Dalšími cíli bylo odhalit pozitivní a negativní stránky kurzů a problémy, které musí školy řešit při jejich organizaci.

V práci sleduji situaci, která se týká organizace adaptačních kurzů na středních školách v Moravskoslezském kraji.

Závěr této práce je věnován celkovému zhodnocení prospěšnosti adaptačních kurzů, popis pozitiv, negativ a výhod pro studenty nastupujících na střední školy.

Teoretická část

1 Zážitková pedagogika

První kapitola přináší vhled do zážitkové pedagogiky, vysvětluje pojmy, s ní spjaté a seznamuje s jejími základními cíli, principy a s charakteristikou zážitkových akcí.

1.1 Vymezení pojmů prožitek, zážitek a zkušenost

Zážitková pedagogika je v anglické literatuře označována jako „experiential education“, kde slovo „experience“ v českém jazyce znamená: prožitek, zážitek, událost, zkušenost. (Slovník online; 2019)

„V české literatuře autoři používají následující termíny:

- Prožitková psychoterapie (Neuman; 2009)
- Prožitková pedagogika (Naar, Slejšková; 2002)
- Zážitková pedagogika (Jirásek; 2004)
- Výchova zážitkem (Franc, Zounková, Martin; 2007)
- Zkušenostně reflektivní učení (Kolář; 2013)“ (Střípek; 2017)

Tento pedagogický směr je označován mnoha výrazy. Autoři se totiž různí názory, kdy učení vlastně probíhá. Zda samotným prožitkem, zážitkem nebo konečnou zkušeností.

Prožitek

Jedná se o vnímání přítomného životního okamžiku, prožívaného děje, aktivity a činnosti. Prožitek je nepřenositelný a přítomný v aktuální okamžiku. (Hartl, Hartlová; 2010)

Zážitek

V tomto případě hovoříme o jevu, který jedinec prožívá: vnímání, myšlení, představivost. Jedná se vždy o vnitřní a subjektivní jev, osobní zkušenosti, které se postupně hromadí po celý život. Nejde o okamžité vnímání, ale o vnímání minulého

prožívání s odstupem času ve vlastních vzpomínkách. Z takto zpracovaného zážitku se následně stává životní zkušenost. (Jirásek; 2005)

Zkušenost

Zkušenost není získávána pouze z prožitku, ale rovněž skrze činnosti, pokusné jednání apod. „Proces získávání zkušenosti a změny, kterou zkušenost následně vyvolá, tvoří podstatu učení jako zdroj poznání a prostředek interakce člověka s okolím.“ (Hartl, Hartlová; 2010)

Pro zjednodušení výše uvedených informací můžeme použít myšlenku zážitkového pedagoga Kubaly, který na svých webových stránkách píše: „Prožitek vnímáme, zážitek si pamatujeme, zkušenost používáme.“ (Kubala; 2019)

1.2 Definice zážitkové pedagogiky

Zážitková pedagogika je jednou ze, stále se rozšiřujících pedagogických metod, přesto dosud nebyla přesně vymezena jako pedagogická věda.

K rozvoji zážitkové pedagogiky u nás pomáhají nejrůznější organizace a sdružení, jakými jsou např. Prázdninová škola Lipnice či Hnutí GO!, které usilují o její využití ve školách. (Másilka; 2004) Těmto organizacím se budu blíže věnovat v kapitole Adaptační kurzy.

Svým přístupem byla zážitková pedagogika zařazena k moderním alternativním pedagogickým směrům. Jejimi příbuznými obory jsou: pedagogika volného času, výchova v přírodě a výchova dobrodružstvím. (Jirásek; 2004)

Jirásek ve svém článku v časopise Gymnasion uvádí, že zážitková pedagogika představuje výchovné procesy: „které pracují s navozováním, rozborem a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života.“ (Jirásek; 2004)

Cílů těchto procesů můžeme dosáhnout v různých prostředích (škola, příroda, mimoškolní nebo kulturní prostředí), v různých sociálních skupinách (které se liší věkem, sociálním, profesním postavením aj.). Tyto cíle mohou být naplňovány velkým spektrem prostředků (rozmanité hry, modelové situace, besedy, diskuse, tvořivé dílny aj.). (Jirásek; 2004)

Zážitkovou pedagogiku definuje také Petra Dražanská, která od roku 2008 realizuje pod záštitou Prázdninové školy Lipnice certifikovaný kurz Metoda zážitkové pedagogiky, který je určen široké veřejnosti. Na svých webových stránkách Dražanská uvádí:

„Zážitková pedagogika je metoda, která využívá vlastní zážitek jako prostředek učení. Jednotlivec či celá skupina bývá zpravidla vystavena nějakému náročnějšímu úkolu, v rámci, kterého musí každý hledat řešení, komunikovat, spolupracovat a rozhodovat se. Zkrátka dělat vše, co po nás vyžaduje každodenní realita. Výhodou zážitkové pedagogiky však je, že toto učení probíhá v bezpečném prostředí hry“.

Jedinci mají možnost reflexe pod odborným vedením, také možnost zpětné vazby a nový pohled na sebe sama očima druhých. (Dražanská; 2013)

1.3 Základní principy

Čínské přísloví říká: „Řekni mi a já zapomenu, ukaž mi a já si zapamatuji, nech mne to udělat a já pochopím.“ (Pelánek; 2013) Tato myšlenka vystihuje princip zážitkové pedagogiky. Nejlépe zapamatovatelné jsou pro nás věci, které prožijeme a věci, které si můžeme sami vyzkoušet.

Radek Pelánek ve své publikaci Příručka instruktora zážitkových akcí uvádí obecné principy zážitkové pedagogiky. Autor uvádí, že zážitková pedagogika je zaměřena především na dovednosti a postoje a stojí na dvou principech:

„...učení se prostřednictvím zážitku a rozšiřování komfortní zóny pomocí dobrodružství. Základem zážitkové pedagogiky je vlastní aktivita, prostřednictvím které vychovávaný člověk získává zážitky. Čím víc vlastní energie musí člověk vynaložit, tím je zážitek intenzivnější, zapamatovatelnější a využitelnější pro výuku.“ (Pelánek; 2013)

Dle Pelánka ale samotný zážitek nepostačuje k tomu, aby se jedinec něčemu novému naučil, jelikož k učení dochází až díky následnému zkoumání a zpracování nových zkušeností. (Pelánek; 2013)

Svozilová (2004) považuje za základní princip: „využití reálného prožitku k výchově a vzdělávání.“ Jednotlivé principy se ale liší ve způsobu navození zážitku, jež se odvíjí především od cílové skupiny, které je určen.

Vážanský (1994) ve své publikaci *Volný čas a pedagogika zážitku* formuluje dílčí principy:

1. Zážitková pedagogika umožňuje získávat v bezpodnělném prostředí přímé zkušenosti, které zahrnují emocionální i racionální hledisko a aktivní volnost v jednání. V současnosti žáci tráví svůj volný čas spíše pasivním přijímáním zážitků a informací, příkladem může být např. četba, sledování televize apod. Koneckonců i u tradičního sportu jde o kvalitu výkonu, a ne o vlastní zážitek. Zde se právě zážitková pedagogika snaží vytvořit kompromis, vedoucí ke komplexnímu vnímání světa.
2. Zážitky a zkušenosti nejsou odtržené od reality. U každého výchovného působení je nutné, aby získané zkušenosti přímo souvisely s běžným životem. Informace odpoutané od reality jsou pro život pochopitelně nepotřebné.
3. Zkušenosti mají významný charakter, požadavky, které jsou kladeny na jedince jsou reálné, situace vyžadují bezprostřední rozhodnutí a následné jednání. Je důležité, aby zážitek byl pravý, aby zkušenost souvisela se skutečností. Pokud je přijatá zkušenost zvnitřněna má na člověka trvalejší vliv. Situace jsou přizpůsobeny tak, aby byly brány vážně, musí být autentické. Tato zkušenost je pak lépe využitelná pro konkrétní životní situaci, na rozdíl od zkušenosti získané při hře „jen jako“. Pokud tedy posléze jedinec řeší nějaký reálný problém, zážitek získaný z příliš simulované hry je pro něj téměř nepoužitelný, protože ví, že to není „doopravdy“.

Princip zážitkové pedagogiky spočívá v záměrném navození určitých situací, procesů a postupů s různými situacemi, do kterých je jedinec či skupina záměrně postaven. Toto člověku umožní díky bezprostřednímu prožití situace získat cenné zkušenosti v nových oblastech, dosáhnout uvědomění a také umožní zkoumat vlastní pocity a postoje. Nakonec dochází k učení se prostřednictvím zážitku. (Vážanský; 1994)

Neuman a kol ve své publikaci tvrdí, že zážitková pedagogika je v současnosti alternativou k tradičním výchovným a vzdělávacím postupům. Zmiňují

se také o dlouhodobém nedostatku zážitků a bezprostředních zkušeností, který typický pro naši společnost. (Neuman a kol.; 1999)

Neuman uvádí, že výchova prožitkem:

- motivuje mladé jedince k sebevýchově prostřednictvím zážitků;
- je to způsob aktivního trávení volného času;
- vede k překonávání tělesných a duševních hranic možností jedinců;
- prohlubuje sebepoznávání jedinců;
- je jedinečnou příležitostí pro sociální učení, získávání důvěry v sebe sama a v druhé;
- slouží k získávání společných skupinových prožitků. (Neuman a kol.; 1999)

Franc a kol. tvrdí, že výchova prostřednictvím zážitku, vždy byla považována za aktivní proces, kdy se žák ocitá v cizím prostředí, mimo vlastní komfortní zónu. Tento nedostatečný pocit rovnováhy a harmonie, ho nutí k řešení problémů a k vlastní aktivitě. (Franc, Zouňková, Martin; 2007; s. 20)

1.4 Cíle zážitkové pedagogiky

Cílem zážitkové pedagogiky není zážitkový výukový program a jeho průběh, které vedou k novým zážitkům, ale přenos poznatků do zkušenosti jedince. (Reitmayerová, Broumová; 2007)

Pelánek (2013) ve své publikaci označuje jako cíl zážitkové pedagogiky osobnostně sociální rozvoj jedince. Dále uvádí, že skrze zážitkovou pedagogiku se u jedinců rozvíjí především jejich postoje a dovednosti, např. sebepoznání, komunikace, vlastní odpovědnost, schopnost pracovat v týmu či vést skupinu. Tvrdí, že cílem je: „... aktivní trávení volného času, účastníci musí vyvíjet aktivitu – místo toho, aby jen pasivně přijímali naservírovanou komerční zábavu.“ (Pelánek; 2008)

Jirásek (2004; s 15) uvádí, že cílem zážitkové pedagogiky není prožitek, ten je pouze prostředkem k cíli. Skutečným cílem je všestranný harmonický rozvoj osobnosti jedince.

Prázdninová škola Lipnice uvádí ve svých dokumentech obecné cíle zážitkové pedagogiky. Zážitková pedagogika má za cíl podpořit rozvoj osobnosti pomocí zvolených činností a vybraných modelových situací, při kterých je účastník nucen překonat své domnělé osobní limity. Cílem je také umožnit hlubší sebepoznání, díky stavění účastníků do neobvyklých, povětšinou zátěžových a vysoce vypjatých situací. Usiluje o podnícení účastníků k větší tvořivosti v nejrůznějších směrech a o přispění k vytváření pozitivních a pevných mezilidských vztahů. (Pavlíková; 2007)

Zážitková pedagogika bývá nejčastěji realizována formou zážitkových kurzů/akcí. K realizaci nových zkušeností je potřeba vytvořit ideální prostředí, atmosféru i klima, k tomu je potřebná dobrá dramaturgie kurzu. Jedná se o vhodnou přípravu a realizaci, kdy na sebe vše smysluplně navazuje.

1.5 Základní charakteristiky zážitkové akce

Pelánek (2013) ve své publikaci uvádí tyto základní charakteristiky:

- Zážitková akce je časově uzavřená událost. Nejčastěji trvá od několika hodin po nejdéle tři týdny a to nepřetržitě.
- Nepostradatelnou součástí programu tvoří zážitky, dobrodružství, nevšední činnosti. Zážitky jsou dále během kurzu jsou rozebírány při diskuzích prostřednictvím reflexe (=zpětné vazby).
- Akce je s dostatečným časovým předstihem připravena školenými instruktory.
- Účastníky akce je vymezená skupina, většinou méně než třiceti, jedinců.
- Akce probíhá nejčastěji v přírodě nebo v jiném zajímavém prostředí.
- Intenzivní program celé akce je organizován instruktory. Program je pečlivě a řádně připraven tak, aby vedl k předem stanoveným cílům.
- Program je pestrý, obsahuje mnoho různých typů aktivit (pohybové, tvůrčí, vzdělávací aj. activity).
- Zážitková akce je provázena silnou atmosférou plnou tajemna a překvapení.

1.6 Cíle a typy zážitkových akcí

Cílem zážitkové akce je dle Pelánka (2013) smysluplné aktivní trávení volného času, už jen to samo o sobě funguje jako prevence sociálně patologických jevů. Zážitková akce však může účastníkovi přinést mnohem více. Autor uvádí obecné cíle, které by měla, alespoň z části, naplňovat každá kvalitně připravená zážitková akce:

- Poznání nových lidí, budování sociálních skupin, stmelování skupiny
- Rozvoj komunikace, spolupráce, empatie, vedení lidí
- Rozvoj fyzické zdatnosti
- Rozvoj kreativity, tvořivosti, fantazie
- Kontakt s prostředím přírody, poznání krajiny
- Poznání sebe sama, zamyšlení se nad sebou, vytržení ze stereotypního života
- Nové náměty pro život, motivace ke změnám v životě
- Zábavně strávený volný čas. (Pelánek; 2013; s. 11-12)

Typů zážitkových akcí existuje celá řada, Pelánek ve své publikaci (2013, s. 12-13) uvádí některé z nich:

Jednorázové zážitkové akce pro dospělé

Jde o otevřené akce určené většinou vysokoškolským studentům, kteří se navzájem neznají. Jedná se o jednorázovou akci, účastníci se po skončení opět rozcházejí. Akce trvá od dvou (víkendová akce) do čtrnácti dnů (prázdninová akce).

Pracovní zážitkové akce pro dospělé

Akce s podobnými charakteristikami jako výše zmiňovaná akce. Na tomto typu akce se však navíc i pracuje. Práce má hlubší smysl (např. ochrana přírody, pomoc památkám) a je neplacená (většinou účastníci pracují za stravu a ubytování).

Pravidelné akce pro děti

V tomto případě hovoříme o akci určenou skupině dětí, která se dlouhodobě zná a pravidelně schází. Jde o podobné organizace jako je např. skaut. Nedílnou součástí těchto organizací jsou pravidelné schůzky, budování kolektivu, vývoj skupiny a jejich členů.

Soustředění

Může jít např. o sportovní soustředění či soustředění talentovaných jedinců. Součástí je odborný program, který je doplněn zážitkovým programem.

Rozsáhlé jednorázové hry

Jde o krátkodobé akce pro několik desítek, někdy i stovek účastníků. Akce jsou určeny skupinám lidí, kteří se navzájem znají, zdaleka ale všichni znají všechny. Tyto akce jsou většinou realizovány organizacemi zaměřenými na dospělé, případně neorganizovanými jednotlivci, kteří mají nápad a chuť k realizaci akce.

Komerční firemní kurzy

Jsou to akce určené pracovnímu kolektivu, jehož členové se znají, případně nově vznikajícímu kolektivu. Akce jsou realizovány za účelem budování týmů a posílení spolupráce jejich členů. Jde většinou o akci trvající několik hodin až pár dnů.

Adaptační kurzy

V tomto případě hovoříme o akcích určených novým třídám, případně třídám, které se již znají. U těchto akcí je důraz kladen na tvorbu kolektivu, zdravých vztahů, rozvoj komunikace, sebepoznání a poznání druhých. Akce nejčastěji probíhají od dvou dnů do jednoho týdne a jedná se o akce na začátku školního roku.

1.7 Association of Experiential Education

Association of Experiential Education (dále také AEE) je členskou organizací podporující zážitkové vzdělávání. Členové AEE představují široké spektrum

profesionálů různých oborů, kteří využívají metody a postupy zážitkového vzdělávání.

Společnost usiluje o rozvoj zážitkového vzdělávání a jeho rozšíření po celém světě. Toho se snaží docílit:

- Budováním přístupné komunity odborníků, která je pevně zakořeněna ve filozofii, zásadách a postupech zážitkového vzdělávání.
- Prezentováním kolektivních zdrojů a informací široké veřejnosti.
- Podporou akademického výzkumu, zveřejňování a šíření autoritativních informací pro rozvoj zážitkového vzdělávání.

AEE vznikla v roce 1972. V současné době má stovky členů z celého světa, kteří každý rok ovlivňují a inspirují více než milion jedinců. (Association of Experiential Education; 2020)

2 Adaptační kurzy

Druhá kapitola seznamuje s pojmy adaptace a adaptační kurz. Věnuje pozornost charakteristice, cílům a programu kurzu. Kapitola přináší také pohled na historii adaptačních kurzů od samotného počátku až po současnost.

2.1 Charakteristika adaptačních kurzů

Adaptační kurzy jsou stavěny na principech zážitkové pedagogiky, přesně dodržují její metody a východiska. Tyto kurzy jsou na mnoha školách nedílnou součástí začátku školního roku pro nově vznikající třídy. Přejít na jinou školu je spojen s problémem adaptace, která představuje proces přizpůsobování se podmínkám nového prostředí.

Řezáč (1998; s. 45) ve své publikaci uvádí, že adaptace je: „proces přizpůsobování se organizmu prostředí“. Průcha, Walterová a Mareš (2009; s. 11) tvrdí, že adaptace je „proces přizpůsobení se něčemu“.

Podle Sillamyho (2001; s. 8) adaptace představuje: „... neustálé přizpůsobování se organismu, aby byla obnovována rovnováha v průběhu života narušovaná. Toto přizpůsobování se probíhá nepřetržitě ve vzájemném ovlivňování se mezi organismem a jeho prostředím, a to působením subjektu na objekt (asimilace) a působením objektu na subjekt (akomodace). Tyto dva vzájemně související způsoby se neustále kombinují, aby se udržel stabilní stav rovnováhy, který charakterizuje adaptaci.“

Autoři Kusák a Dařílek (2000; s. 197-198) hovoří o schopnosti, přizpůsobit se neustále se měnícím podmínkám, jako o adaptabilitě. Díky dobré adaptaci dostává jedinec pocit jistoty a také důvěru k lidem v prostředí, ve kterém se nachází.

Může nastat situace kdy jedincovy možnosti adaptability nestačí na to, aby se jedinec prostředí přizpůbil, v této situaci hovoříme o maladaptaci. Maladaptivní chování představuje problémové, nepřizpůsobivé a nežádoucí jednání žáka, které jedinci může zkomplikovat život i v dospělosti, proces adaptace by proto neměl být podceňován. (Svobodová; 2015)

Hartl a Hartlová (2000; s. 299–300) definují maladaptaci jako: „selhávání organismu vytvářet si během ontogeneze účinné interakce s prostředím ... projevuje se poruchami chování různého stupně.“ Nejčastějšími projevy maladaptace jsou:

jednostranné přizpůsobování se, nevhodné citové reakce vůči sobě i ostatním, neadekvátní poznávání.

Adaptaci můžeme tedy považovat za proces, kdy se jedinec přizpůsobuje prostředí a zároveň toto prostředí přizpůsobuje sám sobě. Nejedná se o jednorázový proces, dle Nakonečného (1998) je život neustálou adaptací. Okolní prostředí stále prochází změnami a člověk je nucen na tyto změny reagovat. Reakce na změněné podmínky je u každého jedince jiná, její rychlost a intenzita se liší. Jsou jedinci, kteří se adaptují lépe a rychleji a, nebo naopak to některým nejde vůbec lehce a adaptace jim zabere více času.

Adaptační kurzy představují vhodné řešení k potřebné adaptaci jedinců přecházejících na novou školu do zcela neznámého prostředí.

Adaptační kurzy jsou akce realizované především za účelem vytvoření kolektivu, nových kladných vztahů, rozvoj komunikace, a pro poznání ostatních i sebe sama. Kurzy jsou určeny novým třídám ve školním prostředí, případně třídám, které se již znají. (Pelánek; 2013; s. 13)

Kurzu se účastní nejen žáci, ale spolu s nimi také např. jejich třídní učitelé, psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, školený lektor či lektoři. (Velflová; 2019)

Zpravidla jde o pěti až šestidenní akci, jejíž program je založen na metodách zážitkové pedagogiky. Dle Bartoňové (2012; s. 34) je pětidenní kurz optimálním řešením, čtyřdenní kurz je příliš krátký pro navození správné atmosféry a realizaci vhodného programu, a naopak kurz trvající šest dní je pro poznání účastníků mnohem lepší, ale za to náročnější.

Principem kurzů je umožnit žákům, aby se vzájemně poznali, jak ve formální, tak i v neformální rovině, a podpořit tak rozvoj skupinové dynamiky v nové třídě žáků. (Másilka, Zappe; 2007; s. 67)

2.2 Cíle adaptačních kurzů

Karberová (2008; s. 7) ve své publikaci uvádí, že „hlavním cílem kurzů je pomoci studentům přizpůsobit se novému prostředí. Tyto kurzy nejsou zaměřeny jen na studenty, ale také na učitele, pro které se mohou stát důležitým vstupem do několika následujících let strávených se třídou.“

Dle Velflové (2019) je hlavním cílem adaptačních kurzů urychlit a usnadnit žákům jejich nástup do prvních ročníků středních škol, dále navodit příjemné sociální klima školní třídy, vytvořit vazby mezi žáky a pedagogy, sžít se s kolektivem a najít své místo ve skupině.

Díky adaptačním kurzům dochází k cílenému odstraňování nežádoucích projevů v nově vznikajícím třídním kolektivu, nehledě na to, zda se většina žáků mezi sebou z dřívější doby zná či ne. Z dlouhodobého hlediska mají tyto kurzy pozitivní vliv na předčasné odchody ze vzdělání, jejichž počet se díky kurzům snižuje.

Adaptační kurz hraje důležitou roli nejen pro žáky, ale také pro třídní učitele. Třídní učitel má možnost prostřednictvím adaptačního kurzu získat mnoho nových postřehů a informací. Tyto nové poznatky mu pomohou k tomu, aby pozitivně spoluutvářel třídu jako celek a snažil se odstraňovat případné nežádoucí projevy negativně vybočujících jedinců, a tím výrazně ovlivňoval psychosociální klima třídy. Od té se odvíjí míra spokojenosti jednotlivých členů třídy a ta zase zpětně ovlivňuje kvalitu třídního kolektivu.

Pozitivní klima skupiny je pro její členy velmi důležité. Pozitivní a bezpečné klima třídy posiluje motivaci a sebevědomí žáků, zvyšuje jejich otevřenost a vzájemnou spolupráci a současně vytváří a zároveň vytváří předpoklady pro včasné řešení negativních situací. (Svobodová, 2015)

2.3 Prostředí uskutečnění adaptačního kurzu

Adaptačními kurzy se tedy rozumí možnost hlubšího poznání žáků a stmelení v rámci třídy. Za tímto účelem třída většinou vyjíždí mimo školu do jiného prostředí, nejčastěji do přírody. (Dubec; 2007; s. 4) V současnosti však některé školy upřednostňují možnost konání kurzu na pozemku školy, kdy žáci nikam nevyjíždějí, ale přespávají ve škole nebo v domovech mládeže. Oba typy kurzů mají svá pozitiva i negativa.

Výběr možnosti pořádat kurz ve školním prostředí může souviset s několika faktory. Významný faktor může představovat např. skupina žáků ze sociálně slabých rodin, kdy špatná finanční situace rodičů znemožní účast jejich dítěte na kurzu. Ne každý rodič si může dovolit zaplatit svému dítěti účast na pobytovém adaptačním

kurzu. Nepřítomnost žáka na kurzu může mít negativní vliv na zapojení žáka do kolektivu třídy a na jeho adaptaci na nové prostředí. (Velflová; 2019)

Adaptační kurz v mimoškolním prostředí školy je realizován mimo běžné prostředí školy, délku a místo pobytu si určuje škola sama. Podle Svobodové (2015) je navíc vzájemné poznávání mnohem snazší a příjemnější v přírodě při hře než ve školních učebnách, v lavicích. To vše je ale uskutečnitelné pouze v případě aktivní spolupráce ze strany třídních učitelů a ostatních pedagogických pracovníků a nikoli pouze pasivního pozorování dění.

Adaptační kurz by měl být přínosem nejen pro samotné žáky, kterým je určen, ale také pro pedagogy. Kurz totiž představuje skvělou šanci k poznání žáků v jiném prostředí, poznat jejich chování v nejrůznějších situacích během běžného dne. Mimoškolní kurz je výhodou v tom, že dává možnost vyniknout těm, kteří jsou ve škole nevýrazní, žáci mají příležitost ukázat vlastnosti, které v prostředí školy zůstávají mnohdy není možné vidět např. schopnost organizace, empatie k druhým apod.

2.4 Historie adaptačních kurzů

Myšlenka adaptačních kurzů vznikla v roce 1989 díky instruktorům Prázdninové školy Lipnice. Psycholožka Jana Matějková a pedagogové Vladimír Halada a Radek Schindler přišli s myšlenkou Projektu GO! a v roce 1991 se konal první a velice úspěšný ročník projektu uspořádaný pro Gymnázium Jana Keplera v Praze. (Svaček; 2011)

„Hlavní hypotézy projektu GO!:

1. Umožnit skupině studentů a jejich třídnímu učiteli před nástupem do školy vzájemné poznání ve fyzické a emocionální rovině, vytvořit sociální vazby a nalézt své místo ve skupině.
2. Urychlení adaptace studentů prvního ročníku na nové prostředí a co nejrychlejší zapojení studentů do života školy.
3. Navození atmosféry radosti, tvůrčí spolupráce, tolerance a vzájemné úcty ve skupině.
4. Plynulý přechod studentů z dětství do dospělosti.
5. Vytvoření nové kvality vztahu mezi studentem a jeho rodiči.

6. Příprava mladého člověka na život v demokratické společnosti.“
(Hnutí GO!; 2019)

V roce 1995 byl kurz organizátory pořádán naposledy. Podařilo se však vyškolit dostatečné množství pedagogů a instruktorů, takže Prázdninová škola Lipnice mohla v příštích letech pořádat kurzy sama. V dalším roce vzniklo Hnutí GO!, které zahrnovalo všechny organizátory a účastníky projektu. Hnutí si uvedlo za cíl realizovat adaptační kurzy na co možná nejvíce středních školách.

Díky spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou v Šumperku proběhl v roce 1997 výzkum, který ukázal, že projekt má velký vliv a význam pro žáky prvních ročníků středních škol. (Klašková 2011)

Kromě základních kurzů GO! začalo hnutí pořádat semináře pro instruktory. Vznik hnutí vedl také ke spolupráci s Fakultou tělesné kultury UP v Olomouci, kde hnutí započalo výuku zážitkové pedagogiky pro studenty tělesné výchovy.

Prázdninová škola Lipnice se po vzniku hnutí kurzům GO! dále nevěnovala, avšak díky spolupráci s organizací Česká cesta příležitostně zprostředkovává školám kurzy na objednávku.

Za posledních 20 let, od doby založení Hnutí GO! v devadesátých letech, postupně vzniklo a nestále vzniká velké množství nových organizací a sdružení, které pokračují v realizaci adaptačních kurzů na dalších školách. (Svaček; 2011)

2.5 Současná situace

První adaptační kurz na základě, kterého postupem času vzniklo Hnutí GO! trval celkem 12 dní. (Hanuš; 2004) Kurzy od té doby prošly vývojem a určitými změnami. Došlo k rozšíření adaptačních kurzů do škol, zjednodušil se původní program a celková délka kurzů se zkrátila.

Program kurzů a jejich organizaci zajišťují pedagogové škol a, nebo existuje nespočet organizací, které kurzy připravují.

Vzhledem k velkému množství organizací zabývajících se pořádáním kurzů je nutné se při volbě organizace zaměřit na kvalitu poskytovaných služeb. Záleží na škole, jakou formu adaptačního kurzu si zvolí. Jestliže se škola rozhodne zvolit

externí organizaci je vhodné nejdříve kontaktovat nejbližší pedagogicko-psychologickou poradnu, která má přehled o nabídce programů, a dokáže poskytnout pomoc při výběru vhodné organizace.

Zárukou kvality jsou prověřené organizace jako např. výše zmiňovaná Prázdninová škola Lipnice, nezisková nevládní organizace s dlouholetou tradicí a velkými zkušenostmi. Dále je určitě potřeba zmínit Hnutí GO! nebo Projekt Odyssea, vzdělávací instituci akreditovanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Možností pro výběr vhodné organizace je mnoho, záleží jen na požadavcích každé školy.

Prázdninová škola Lipnice svým působením usiluje o všestranný rozvoj osobnosti člověka realizací několikadenních kurzů, jejichž program je plný her, pohybových aktivit, tvořivých dílen, diskuzí i rozjímání. Posláním školy je především povzbudit člověka k jeho odvaze a tvořivosti, podpořit v něm lepší sebevědomí a odpovědný přístup ke svému životu a k životům druhých.

Škola byla založena roku 1977 a od této doby realizovala okolo 100 kurzů s více než 3000 účastníky. V roce 2000 bylo uskutečněno i několik kurzů pro zahraniční zájemce, konkrétně v Německu a Švýcarsku. V současnosti zájem o kurzy stále stoupá, proto škola rozšířila svou činnost a organizuje kurzy během celého roku. (Životopis Prázdninové školy Lipnice; 2019)

Další již dříve zmíněnou organizací je Hnutí GO! podporuje rozvoj moderních přístupů ve výchově a vzdělávání, především zážitkové pedagogiky na školách a jiných institucích, klade důraz zejména na: „sebepoznání, rozvoj komunikace, týmové spolupráce a tvořivost.“ (Hnutí GO!; 2019)

Cílem činnosti organizace je podporovat nové vzdělávací metody, podílet se na zabezpečení vzdělávacích a výchovných akcí, které jsou především zaměřeny na rekreaci a pobyt v přírodě.

Projekt Odyssea je zapsaným spolkem, který realizuje vzdělávací a preventivní kurzy a programy pro studenty a pedagogy. Jejich cílem je pomáhat školám při zavádění osobnostní a sociální výchovy do běžné praxe, na základě toho realizují i primární preventivní programy. Spolek se zaměřuje na rozvoj sociálních dovedností u studentů, na podporu schopnosti rozpoznat agresivní chování a dovednosti spolupráce. (Koutecký; 2020)

2.6 Organizace působící v Moravskoslezském kraji

Rozjed' se

Rozjed' se z. s. je spolek se sídlem v Ostravě, jeho působnost je však po celém Moravskoslezském kraji. Spolek pořádá od roku 2013 příměstské tábory pro děti a mládež v okolí Ostravy, Frýdku – Místku, Opavy a Hlučína, a také letní dětské tábory v Bělé pod Pradědem. V neposlední řadě spolek organizuje pobyty pro školy, kdy jde především o školu v přírodě, školní výlet nebo adaptační kurz.

Spolek v čele s mladým a kreativním týmem, nabízí pestrý a zábavný program nejen pro děti, ale také pro dospělé např. firemní večírky, teambuildingové akce apod.

Všechny své akce pořádá Rozjed' se z. s. na míru, dle přání klientů. (Rozjed' se; 2019)

Outdoor and Colours

Firma Outdoor and Colours s.r.o. sídlí ve Frýdku – Místku. Od doby svého vzniku roku 2009 společnost pořádá různé akce jak pro dospělé, především zaměstnance firem, tak pro děti.

Firmám nabízí osm různých typů akcí a eventů, kdy je hlavním cílem především motivovat zaměstnance.

Společnost spolupracuje se školami, pro které organizuje ozdravné a outdoorové pobyty, a především adaptační kurzy. *Outdoor and Colours s.r.o.* se svou aktivitou snaží především pomáhat dětem v pěstování důležitých životních hodnot, a to práce skrze sportovní a kulturní projekty v rámci celé České republiky. (Outdoor and colours; 2019)

Středisko volného času Ostrava – Zábřeh

Středisko volného času (dále jen SVČ) je samostatnou příspěvkovou organizací města Ostravy. Organizace se zaměřuje především na volný čas dětí, mládeže a dospělých. SVČ nabízí zájmové vzdělávání v podobě kroužků, různých akcí a soutěží, výukových programů aj.

Od roku 2009 společnost nabízí adaptační kurzy pro základní a střední školy a jiné skupiny dětí a mládeže, dále pak ozdravné pobyty, školní výlety, workshopy a mnoho dalšího. To vše pořádá SVČ na klíč a při své práci vychází z principů zážitkové pedagogiky. (Středisko volného času Ostrava-Zábřeh, p. o.; 2019)

Resort Bílá – Beskydy

Resort Bílá je celoroční areál poskytující velké spektrum aktivit především děti či celé rodiny. Resort realizuje lyžařské kurzy pro školy i školky, pobytové či výjezdové tábory, školy v přírodě, školní výlety, adaptační dny a kurzy.

Adaptační kurzy obvykle trvají 1-4 dny a jsou určeny žákům mateřských, základních a středních škol. Resort nabízí zábavný a dobrodružný program na míru, jehož cílem je především prevence negativních jevů v novém kolektivu a umožnění vzájemného poznávání v zátěžových situacích.

2.7 Základ programu adaptačního kurzu

Základem pro vytvoření dobrého programu každého zážitkového kurzu, kde řadíme i adaptační kurz, je především volba vhodného tématu a ujasnění cílů celé akce.

Nejdříve je potřeba zvolit téma. Vhodnost tématu záleží zejména o jakou skupinu jedinců se jedná. Téma by mělo být aktuální, lehce kontroverzní a pro účastníky alespoň trochu známé a důležité. A co je důležité, téma musí připadat zajímavé také instruktorům. Správná volba tématu může výrazně zvýšit šanci na úspěšnost celého kurzu, proto je vhodné ji nepodceňovat.

Neméně důležitým bodem při přípravě kurzu je ujasnění si cíle, určení, čeho chceme realizací kurzu vlastně dosáhnout. Cíle by měly být především realistické a splnitelné ve stanoveném časovém období. Cíle musí být konkrétní a všemi akceptovatelné. Častou chybou při přípravě kurzu je stanovení nejasných cílů nebo příliš mnoha cílů, následkem toho může program vyznít do ztracena.

Jak mají tedy vypadat cíle zážitkového kurzu? Podle Pelánka (2010; s. 18) by cíle měly:

- motivovat k přemýšlení, vyjadřování vlastních postojů a názorů a k naslouchání druhým

- prezentovat neobvyklé pohledy na známé problémy, vytrhnout ze stereotypu
- vzbudit zájem a inspiraci k dalšímu studiu tématu.

S cíli souvisí také cílová skupina. Čím více informací mají instruktoři o účastnících, tím lépe probíhá následná příprava programu kurzu. Je důležité brát v potaz nejen věk, ale také profil účastníků. (Pelánek; 2013)

S ohledem na délku kurzu, místo konání a cílovou skupinu následně probíhá příprava programu, kdy jednotlivé aktivity, budou naplňovat zvolený cíl adaptačního kurzu.

2.8 Dramaturgie kurzu

Jak je již uvedeno výše, při tvorbě zážitkového kurzu je nutné stanovit cíle. Aby se tyto cíle následně mohly naplnit, je třeba vhodně zvolit jednotlivé aktivity programu.

Pelánek uvádí vhodné prostředky k dosažení stanovených cílů programu:

Hry, scénky. Hry jsou používány v programech zážitkových kurzů především pro lepší vžití do situace, o které program pojednává. Hry mohou u dětí vyvolat emoce, a tím dokážou lépe vtáhnout do tématu. Pelánek uvádí základní typy vhodných her:

- Scénky a dramatické hry – krátké bloky, kdy jedinci dramaticky ztvárňují konkrétní zadání.
- Drobné soutěžní hry – jednoduché hry, které ilustrují principy, jež jsou dále v programu rozvedeny.
- Simulační hry – rozsáhlé strategické hry s jasně danými pravidly.

Diskuse, samostatná práce

Účelem je dát účastníkům prostor k přemýšlení, formulování vlastních názorů a zjištění názorů druhých. Jedná se často o vrchol programu a ostatní body jsou předehrou. Specifickou formu diskuze představuje samostatná práce. Účastníci jsou rozděleni do skupin, je jim zadán úkol k zamyšlení, kdy musí jedinci přijít na možná řešení zadaného problému. Následuje prezentace závěrů.

Multimédia, smysly

Multimédia (nejčastěji hudba a obrázky) a smyslové úkoly slouží k vytvoření atmosféry a zpestření programu. Multimédia jsou silným prostředkem pro práci s pocity. Smyslové úkoly zahrnují použití lidských smyslů: zrak (obrázky, animace, krátké filmy), sluch (hudba), hmat (práce s předměty poslepu), chuť a čich.

Testy, kvízy

Testy a kvízy bývají používány za účelem zjištění co už účastníci vědí, co si zapamatovali nebo je využít pro vtažení do programu. Vhodnými formami je klasický kvíz, přiřazovací, doplňovací či poznávací test.

Čtený text

Čtený text je používán v případě potřeby předat přesné informace, dále ve spojení s dalšími prostředky pro vytvoření požadovaného efektu např. kombinace čteného textu s pomalu zesilující dramatickou hudbou nebo v kombinaci s obrazovým materiálem aj.

Přednáška

Přednáška neslouží jako hlavní forma předávání informací, ale spíše jako doplnění či dovysvětlení k ostatním aktivitám. Přednáška by měla být krátká, úderná, a je vhodné ji vizuálně doplnit tzn. využít dataprojektor či prezentaci, aby se tak přednáška stala pro účastníka zajímavou (Pelánek; 2010).

V literatuře lze najít různé hry, není tedy problém program kurzu nějak naplnit. Pokud, ale má být kurz pro účastníky přínosný, je potřeba zvolit aktivity tak aby do sebe zapadaly.

Předem připravenou, a dle potřeb upravenou programovou skladbu označuje Pelánek slovem dramaturgie, kdy musí být jednotlivé aktivity programu správně poskládány, aby na sebe navazovaly a vzájemně se doplňovaly. (Pelánek; 2013; s. 63)

Podobné tvrzení uvádí také Paulusová v časopise *Gymnasion*: „Dobrá dramaturgická příprava kurzu v ideálním případě způsobí, že nadšený účastník má pocit, že se mu v ten nejsprávnější moment kurzu dostalo všeho správného v nejvhodnější míře a formě ... a věci do sebe zapadaly.“ (Paulusová; 2004; s. 86)

Začátek adaptačního kurzu slouží především ke vzájemnému poznání účastníků, překonávání bariér, utváření kolektivu. K tomuto poslouží seznamovací hry a hry budující kolektiv, tzv. icebreakery. Program by měl být pestrý a nabitý jednoduchými hrami s jasnými pravidly. Program v těchto dnech nutně nemusí souviset s cíli kurzu, pokud k naplnění cílů postačí další fáze.

Intenzita programu se průběžně stupňuje, je vhodné postupně zařazovat jak psychicky jak i fyzicky náročnější aktivity a hry. Ve druhé polovině kurzu zařazujeme také aktivity, které vyžadují samostatnost a aktivitu jedinců. Všechny aktivity by měly být prokládány reflexí – společným ohlédnutím za aktivitami. Díky reflexi získají žáci možnost lépe pochopit souvislosti.

Ke konci by měla akce gradovat. Závěr kurzu by měl proběhnout ve velkolepém stylu, aby byl pro účastníky nezapomenutelný. Vhodné je, vystavit účastníky nelehké výzvě a vytvořit jim podmínky pro její překonání. Případně zařadit hru s tajemnou atmosférou nebo jednoduchou aktivitu, kde se pospojují myšlenky, které prolínaly celým kurzem.

Na úplný závěr je vždy důležité provést závěrečnou reflexi celé akce. Možnou, velmi emotivní, formou reflexe je projekce fotek z akce za doprovodu příjemné hudby. Tato forma bývá nejčastější. Reflexi je však provést i jinými způsoby. Alternativou může být např. realizace noční procházky kolem rekvizit, použitých při aktivitách programu. Na konec akce necháme žákům více prostoru pro vzájemnou komunikaci a rozloučení v příjemné atmosféře. (Pelánek; 2013; s. 63-69)

Správná dramaturgie kurzu je klíčem k úspěchu. Díky vhodné skladbě aktivit dosahuje celkový program akce větších účinků v co nejkratším čase. (Hrkal, Walder; 2007)

Praktická část

3 Metodologie výzkumu

Tato kapitola se zabývá metodologií výzkumu, popisuje metody výzkumného šetření, dále definuje cíle výzkumu, výzkumné otázky a v neposlední řadě se zaměřuje také na etiku tohoto šetření.

3.1 Volba výzkumných metod

Pro praktickou část práce byla zvolena kvalitativní metodologii – konkrétně případová studie. Tato metoda, byla zvolena z důvodu možnosti hlouběji nahlédnout do problematiky adaptačních kurzů.

„Kvalitativní výzkum používá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa.“ (Hendl; 2005)

Případová studie spočívá v detailním zkoumání jednoho či několika málo případů za účelem sesbírání množství podrobných dat, jejich aplikace povede k následnému porozumění případům podobným. Případová studie se běžně používá ve vědních oborech např. v psychologii, sociologii, politologii, antropologii, pedagogice atd.

Případová studie je charakteristická kombinací různých technik sběru dat, z nichž je preferována analýza dokumentů, ve spojení s přímým pozorováním předmětu studie, případně rozhovor. (Hendl; 2005)

3.2 Stanovení výzkumného problému a cíle výzkumu

Cílem výzkumu bylo zmapovat situaci pořádání adaptačních kurzů na středních školách v Moravskoslezském kraji.

Hlavními cíli bylo zjistit příčiny, z jakého důvodu školy realizují adaptační kurzy a jaké jsou hlavní cíle kurzů na jednotlivých školách. Výzkum se soustředil také na pozitiva a negativa, která vidí pedagogové v adaptačních kurzech a zda školy organizují kurzy svépomocí nebo spolupracují s externími organizacemi.

V neposlední řadě bylo cílem odhalit problémy, které musí školy řešit při organizaci adaptačních kurzů.

3.3 Výzkumný vzorek

Pro výzkum bylo osloveno vždy vedení školy, které dále poskytlo kontakt na konkrétní osobu, která se podílí na organizaci adaptačních kurzů na dané škole. Jednalo se především o výchovné poradce nebo školní metodiky prevence, avšak mezi respondenty najdeme také sociálního pedagoga nebo zástupce ředitele školy.

Při výběru škol bylo čerpáno z oficiálního Rejstříku škol a školských zařízení, který je veřejně dostupný na webových stránkách Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Jsou zde zastoupeny gymnázia, střední odborné školy (dále také SOŠ) a střední odborná učiliště (dále také SOU). Cílovou skupinou výzkumu jsou tedy střední školy v Moravskoslezském kraji a mými respondenty jsou členové pedagogických sborů jednotlivých škol.

3.4 Metoda sběru dat

Ve výzkumu byla použita metoda rozhovoru, která je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Konkrétně byla použita forma polostrukturovaného rozhovoru. U tohoto typu rozhovoru máme definováno tzv. jádro rozhovoru, tj. minimum otázek, které má tazatel povinnost s dotazovaným probrat. Na toto jádro se postupně nabalují další upřesňující otázky. Mohou se pokládat doplňující otázky a další podrobnosti, aby bylo možno správně porozumět všem odpovědím dotazovaného. (Miovský; 2006)

Při rozhovorech bývají používány různé nástroje pro zaznamenávání odpovědí dotazovaných. V tomto výzkumu byl za tímto účelem použit diktafon v mobilním telefonu a takto získané informace byly následně vyhodnoceny. Respondenti byli na začátku rozhovoru informováni o nahrávání na diktafon, všichni s tímto nahráváním souhlasili.

Rozhovory byly uskutečněny během ledna až března roku 2020. Realizovány byly celkem tři rozhovory v průměrné délce 30 minut, s každým respondentem byl uskutečněn jeden rozhovor.

Na jaře roku 2020 došlo v České republice k rozšíření virového onemocnění COVID-19. V polovině března 2020 byl na území státu, z důvodů šíření tohoto

onemocnění, vyhlášen nouzový stav. Důsledkem bylo uzavření mnoha provozoven, zákaz kulturních, sportovních a jiných akcí a taktéž uzavření škol. Vláda dále s účinností ode dne 16. března 2020 zakázala volný pohyb osob na území celé České republiky s některými výjimkami a nařídila omezit kontakty s jinými osobami a stejně tak pohyb na veřejnosti na dobu nezbytně nutnou. (Babiš; 2020)

Z výše uvedených důvodů nebylo možné, aby sběr dat pro tento výzkum nadále probíhal způsobem rozhovorů. Následně byli osloveni zbývající respondenti, s žádostí o poskytnutí online rozhovoru, formou videohovoru. S touto formou žádný z respondentů nesouhlasil, proto jim byl zaslán soubor s otevřenými otázkami jako alternativní řešení (viz následující podkapitola). Respondentům byly zaslány stejné otázky, identické s těmi, které by byly za normálních okolností položeny při realizaci klasických rozhovorů, tak jak tomu bylo u prvních tří dotazovaných.

Soubory s otázkami byly postupně zasílány během měsíce března a dubna 2020 formou elektronické pošty. Tímto šetřením bylo získáno celkem šest souborů se zodpovězenými dotazy.

3.5 Hlavní a dílčí výzkumné otázky

Otázky byly rozděleny na tyto čtyři okruhy: Úvodní otázky, Způsob organizace adaptačních kurzů (1. Škola kurzy pořádá sama, 2. Škola kurzy pořádá s pomocí externí organizace), Financování kurzů, Cíle kurzů – pozitiva a negativa.

Okruhy otázek jsou označeny písmeny A až D, hlavní otázky jsou uvedeny běžným písmem a dílčí otázky *kurzívou*.

A) Úvodní otázky

1. Jak dlouho Vaše škola organizuje adaptační kurzy?
2. Co Vás k tomu vedlo?
3. Jaká je délka kurzu?
4. Pro kolik žáků/ tříd kurz pořádáte?
5. Jakou formou je kurz realizován?

B) Způsob organizace adaptačních kurzů

6. Organizuje vaše škola adaptační kurzy sama nebo s pomocí externí organizace?

a) Škola kurzy pořádá sama

7. Z jakého důvodu pořádáte adaptační kurzy sami?

8. Spolupracovali jste někdy v minulosti s externí organizací?

8.1 Ano. Co Vás vedlo k ukončení této spolupráce?

8.2 Ne. Uvažujete do budoucna o navázání spolupráce s některou organizací?

9. Kolik lidí na Vašich kurzech zpravidla pracuje?

10. Jaká je jejich odbornost?

11. Mají za kurzy učitelé prémie nebo je to součást jejich úvazku?

12. Potýkáte se při organizaci kurzů s nějakými problémy?

12.1 Ano. O jaké problémy se jedná a jak se snažíte tyto problémy řešit?

12.2 Ne

b) Škola pořádá kurzy s pomocí externí organizace

13. S jakou organizací spolupracujete?

14. Jak dlouho již kurzy realizujete s pomocí externí organizace?

15. Co vás k tomu vedlo?

16. Proč jste si vybrali právě tuto organizaci?

17. Spolupracujete s organizací také při přípravě jiných akcí? Např. školní výlety, sportovní dny apod.

18. Organizovali jste v minulosti kurzy zcela sami bez pomoci organizace?

18.1 Ano. Z jakého důvodu jste přestali?

18.2 Ne. Uvažujete o tom do budoucna?

19. Kolik lidí na Vašich kurzech zpravidla pracuje?

20. Jaká je jejich odbornost?

21. Jak hodnotíte vzájemnou spolupráci? Budete ve spolupráci nadále pokračovat nebo se chystáte tuto spolupráci ukončit?

21.1 Budeme pokračovat. Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí?

21.2 Chystáme se ukončit. Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí?

C) Financování kurzů

22. Získáváte finanční podporu z veřejných zdrojů? Např. příspěvky, dary, granty.

23. Jaká je cena Vašich kurzů?

24. Kolik % z celkové ceny kurzu zahrnují náklady na program?

25. Jsou všichni ochotni zaplatit tuto částku za kurz nebo se někteří studenti z důvodu nedostatku financí kurzu nezúčastní?

D) Cíle kurzů – pozitiva a negativa

26. Jaké cíle mají vaše kurzy?

27. Naplňují tyto kurzy Vaše cíle?

28. Jaká pozitiva vidíte v organizaci adaptačních kurzů?

29. Jaká negativa vidíte v organizaci adaptačních kurzů?

30. Jaké benefity přináší kurzy pro studenty?

31. Jaké benefity přináší kurzy pro učitele?

32. Pomohly kurzy výchovné práci se studenty? Jak?

33. Pomohly kurzy usnadnit komunikaci, spolupráci mezi studenty, mezi studenty a učiteli? Jak?

34. Plánujete do budoucna nějakým způsobem kurzy měnit?

34.1 Ano. Jakým způsobem? Co Vás k tomu vedlo?

34.2 Ne.

3.6 Etika výzkumu

Etika výzkumu je nezbytnou součástí každého kvalitativního výzkumu, který zkoumá člověka a jeho působení. (Švaříček, Šed'ová; 2007)

Všichni dotazovaní s rozhovorem souhlasili a byli předem seznámeni s jeho průběhem. Na začátku rozhovoru všichni také souhlasili s nahráváním rozhovoru na diktafon.

Současně byli respondenti ujištěni o anonymitě, a to sice, že v závěrečné práci nebudou zmíněny celé názvy institucí ani jména respondentů. Každá případová studie uvádí pouze typ školy a pozici respondenta na dané škole.

Stejně tak ti, kterým byl poslán soubor s otázkami elektronickou poštou souhlasili s použitím získaných informací pro tento výzkum a byli informováni o anonymitě výzkumného šetření.

4 Výsledky zkoumání

Tato kapitola vyhodnocuje výsledky výzkumného šetření, odpovídá na hlavní a dílčí výzkumné otázky závěrečné práce a definuje závěry výzkumu ze získaných dat.

4.1 Analýza a interpretace dat

Následující případové studie jsou zpracovány dle získaných informací z rozhovorů se členy pedagogických sborů jednotlivých vybraných škol. Každá z uvedených případových studií je rozdělena na pět částí, dle výše uvedených okruhů otázek.

První část podává základní informace o adaptačních kurzech na dané škole. Informuje o důvodech organizace kurzů, o jejich délce a formě. Druhá část věnuje pozornost způsobu organizace kurzů, zda škola kurzy organizuje sama nebo s pomocí externí organizace a z jakých důvodů.

Třetí část odkrývá stránku financování adaptačních kurzů. Informuje finančních dotacích, grantech apod. a seznamuje s cenou kurzů pro žáka na konkrétní škole. V poslední části jsou uvedeny hlavní cíle, dále pak pozitivní a negativní stránky, které adaptační kurzy přinášejí. V této části se také dozvídáme, jaké benefity poskytují studentům a učitelům.

4.2 Studie č. 1: Výchovný poradce gymnázia

První respondentkou byla výchovná poradkyně jednoho gymnázia. Škola organizuje kurzy od roku 2002, tedy již 17 let. K realizace kurzů se rozhodla: „... *Protože to začalo být moderním trendem, kurzy začali nabízet na ostatních školách.*“ Dalším důvodem bylo také to, že škola k čtyřletému a šestiletému studiu otevřela žákům také možnost osmiletého. Tito mladší žáci někdy mívali problémy s adaptací na škole a stávalo se, že např. pod dvou letech odcházeli studovat jinam: „... *S takovým problémem se teď už nepotýkáme. Za posledních pět let od nás odešel pouze jeden žák.*“

Škola zpočátku realizovala třídní adaptační kurzy, z důvodu fyzické náročnosti pro učitele a také zejména proto, že: „...*není lehké zajistit náhradu v podobě suplování, chybějících učitelů.*“ začala realizovat kurzy dvoudenní. Kurzy absolvují všechny první ročníky, celkem se jedná o tři třídy s 90 ti studenty.

S místem konání je gymnázium zatím spokojeno. Dříve byl kurz realizován ve Žiaru na Slovensku, z finančních důvodů byl však přesunut a každoročně probíhá

během první dvou zářijových týdnů na nedalekém rekreačním středisku: „... *Jednotlivé třídy se na středisku střídají, na středisko nejedou všichni najednou. Jako první mají adaptační kurz nejmladší studenti, kteří začínají hned první den, mají svůj celodenní program, přespi ve středisku a během dopoledne odcházejí se svým třídním učitelem mimo středisko do města pěší túrou, během, které probíhají další aktivity a mezi tím dojde pěší túrou na středisku zase další třída.*“ Denní program je rozdělený na dopolední a odpolední činnost, dopoledne probíhá program zhruba dvě hodiny a odpoledne šest hodin.

V současnosti gymnázium kurzy organizuje samo, ve svých začátcích však tomu tak nebylo: „... *Pomáhala nám organizace, respektive šlo o naše bývalé absolventy, vystudované vysokoškoláky, kteří měli absolvovaný odborný kurz.*“ Se spoluprací byla škola velice spokojena, z finančních důvodů však došlo k ukončení této spolupráce, škola totiž chtěla umožnit účast na kurzu žákům všech sociálních vrstev.

Na přípravě programu se podílí metodik prevence a výchovný poradce, kteří se kurzu také účastní, spolu s třídním učitelem a dozírajícím pedagogem. Pedagogové dostávají finanční odměnu: „...*50 Kč na hodinu s tím, že se nám počítá pouze 8 hodin, takže dostaneme 400 Kč. Ubytování a strava je zdarma.*“

Cena kurzu na jednoho žáka činí 600 Kč. Náklady na program činí asi 50 Kč na žáka, tedy necelých 9% celkové ceny. Gymnázium nedostává žádnou finanční podporu z veřejných zdrojů, vše je tedy v režii rodičů. Částku jsou vždy všichni ochotni zaplatit: „...*Ani jednou se nám nestalo, že by někdo z finančních důvodů na adaptační kurz nejel.*“

Jako hlavní cíl adaptačních kurzů vidí výchovná poradkyně ve vzájemném seznámení žáků a žáků seznámení s třídním učitelem: „... *Máme s tím dobré zkušenosti, lépe se pracuje, děti se více projeví, ukážou nejen to, co umí ve škole, ale také jak jsou šikovní a na co mají nadání, máme možnost si s nimi popovídat.*“

Zpětná vazba je vždy pozitivní, ohlasy jsou nejen od studentů a pedagogů: „...*Dokonce nám píší i rodiče, že nám děkují, že dítě přijelo z kurzu nadšené, dostali jsme několik takových dopisů.*“

Jako velké pozitivum vidí výchovná poradkyně v tom, že se žáci nebojí toho, že by si ve škole nenašli kamarády: „... *Z vlastní zkušenosti nejen pedagoga, ale i*

rodiče vím, že právě toho se děti nejvíc bojí. Takže, když se všichni seznámí hned na začátku roku je to určitě plus.“ Další pozitivum vidí v tom, že třídní učitel má na kurzu dostatek času na to, aby dokonale poznal všechny své žáky a hned při první interakci ve třídě je dokázal všechny oslovovat jménem: „... *Vím, kdo je kdo, lépe se mi naváže vztah se třídou a určitě i vztahy žáků mezi sebou.*“ Negativa žádná nezaznamenává.

Co se týče výchovné práce se studenty, adaptační kurzy přispěly k tomu, že se studenti chodí více svěřovat se svými problémy, mají větší důvěru v pedagogy. Kurzy pozitivně ovlivnily také spolupráci mezi studenty a mezi studenty a učiteli.

Gymnázium má do budoucna v plánu stávající dvoudenní kurz o den prodloužit žákům osmiletého studia: „... *jsou to děti hravé, chtějí si více hrát a potřebují více prostoru a času, uvažujeme tedy do budoucna, že bychom se zase vrátili, alespoň u těch malých ke třídním kurzům. Prozatím je to ale stále ve fázi úvah.*“

Program kurzu je průběžně obměňován, jsou pravidelně vkládány nové prvky, každý pedagog do přípravy vloží něco nového, svého. Z hlediska personálního zajištění škola uvažuje o další pomocné síle, aby bylo možné při aktivitách vytvářet menší skupiny žáků: „... *Aby to bylo spravedlivé a v každé skupince bylo dětí stejně.*“ Pro školu by však nebylo snadné najednou suplovat pět chybějících pedagogů.

4.3 Studie č. 2: Metodik prevence církevního gymnázia

Druhou respondentkou byla metodička prevence, působící na církevním gymnáziu. Škola uskutečňuje kurzy již patnáct let. Impulzem pro realizaci, byla nabídka Fryštácké organizace, kterou vedení školy obdrželo: „... *nabídkou jsme byli nadšeni, a od té doby jezdíme do Fryštáku.*“

Adaptační kurz probíhá formou třídního pobytu v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku. Kurzu se účastní první ročník a prima, které doprovází metodik prevence a třídní učitel. Jsou tak populární mezi studenty, že se tam třídy rády vracejí i na výlety: „... *Někteří byli během studia ve Fryštáku i pětkrát.*“

Nabídka spolupráce s organizací byla přijata zejména kvůli jejímu křesťanskému zaměření, které škole vyhovuje: „... *Studenti mají možnost třeba jít i*

do kaple, ráno na mši a večer na takové duchovní posezení. Kdybychom jeli na nějakou chatu do Beskyd tak tam toto není k dispozici.“ Program kurzu je uskutečňován pod vedením třech zaměstnanců organizace.

Ve spolupráci bude škola nadále pokračovat. S organizací je velice spokojená, kdykoli vyzkoušela jinou organizaci nebo realizaci kurzů svépomocí, nebylo to na takové úrovni: „... *Libí se mi, jak to mají promyšlené, vše na sebe navazuje, já bych to tak dobře nevymyslela, nejsem takový profesionál.“*

Jediný problém vidí v tom, že je organizace velmi žádaná a termín se musí rezervovat až dva roky dopředu. Jeden rok dokonce nastala situace, kdy nejbližší možný termín byl volný až v měsíci říjnu. V tomto roce se škola začátkem školního roku rozhodla připravit studentům seznamovací program v areálu školy pod vedením metodičky prevence. Tento program však nebyl na takové úrovni: „... *Zdaleka to nebylo ono, jelikož nejsem profesionál, a prostředí školy pro toto si myslím není úplně vhodné ... Bylo těžké sehnat někoho kdo by se tomu věnoval společně se mnou, jelikož ti třídní učitelé mají začátkem roku hodně práce, takže jsem to dělala já sama, ale nebylo to ono.“*

Adaptační kurzy na gymnáziu aktuálně nejsou nijak finančně podporovány z veřejných zdrojů. Jednou škola dostala grant, avšak víckrát již o žádný grant nepožádala: „... *Je s tím hodně práce a ve výsledku z grantu dostaneme jen 200Kč na žáka, což je v dnešní době takové nic. Kdyby to zaplatili celé tak bychom možná žádali znovu, ale takhle to za to nestálo.“*

Cena kurzů je 1 500Kč na studenta za tři dny pobytu. V ceně je kurzovné, ubytování, strava a doprava. Kurzovné činí 7 000 Kč na tři dny v případě, že se účastní 30 studentů. V přepočtu na jednoho studenta je částka kurzovného 233 Kč, tedy necelých 16 % z celkové ceny. V případě nižší účasti, je cena kurzovného také nižší. Částku za kurz jsou vždy všichni ochotni zaplatit: „... *Občas se stalo, že byl někdo nemocný tak nejel, ale z finančních důvodů nikoli.“*

Gymnázium si dává za cíl, aby adaptační kurzy především navodilo dobré sociální klima ve třídě a vznikly přirozené sociální vztahy: „... *Aby se vztahy netvořily na tom, jaký má kdo mobilní telefon, ale na tom, aby se ukázalo, kdo co umí, jak se kdo chová v nějaké situaci.“*

Mezi největší pozitiva adaptačních kurzů dle metodičky prevence bezpochyby patří, to že pedagogové dokáží včas zachytit případnou šikanu na škole: „...*Jelikož všechny studenty poznám blíže, dokážu tak odhadnout kdo z nich by mohl být případnou obětí šikany, a většinou se to bohužel splní, ale tím že jsem na to připravena, tím, že už jsem to na adaptáku zmapovala tak už trochu vím, co mám dělat. A tím, že studenti mě znají už od samého začátku, tak se za mnou nebojí sami přijít, když se něco děje.*“

Dalšími pozitivy je vytvoření dobrých vztahů, jak v kolektivu, tak s třídním učitelem, který se některých aktivit také účastní. Velkým benefitem je také zlepšení vztahů mezi učiteli, kteří mají tu možnost se na kurzech poznat zase z jiné stránky.

Co se týče negativ, někdy bývá po studenty ze začátku těžké vystoupit z komfortní zóny, někteří studenti projevují neochotu se do programu zapojit. Důvodem je především, to že jsou na kurzu někdy vystaveni situacím, které neznají: „... *Studentům se moc nechce, ale já se je snažím podpořit, že to zvládnou.*“

Do budoucna škola neplánuje provádět žádné změny ve stávající formě realizace adaptačních kurzů. Spolupráce s organizací je naprosto vyhovující, stejně tak délka kurzu, třídní kurz považuje metodička za dostačující: „...*Zatím nám všechno vyhovuje tak jak je teď.*“

4.4 Studie č. 3: Sociální pedagog na SOŠ

Dalším respondentem byla sociální pedagožka působící na odborné střední škole. Na této škole se kurzy realizují každý rok již několik let. Dotazovaná zde působí druhým rokem, letos se na realizaci adaptačních kurzů poprvé podílela.

Škola pro své studenty připravuje dva typy kurzů, jeden docházkový a druhý pobytový, celkem pro sedm tříd. Z toho dvě třídy jsou maturitní čtyřleté obory a pět tříd je učňovských tříletých, celkem jde o 200 studentů prvních ročníků. Studenti tříletého studia se účastní docházkového kurzu v Bělském lese v Ostravě a pro studenty čtyřletého studia je zde kurz pobytový.

„*Docházkový kurz je vždy jednodenní a součástí je dopolední program s lektorem. Pobytový kurz trvá vždy tři dny, první skupina přijede v pondělí ráno, ve středu ráno odjíždí a hned odpoledne přijede další třída, která pak zůstává do pátku odpoledne.*“

Kurz je realizován v první týdnu školního roku, ne vždy je ale snadné najít volné místo v daném termínu: „... *Letos jsme byli v areálu Liščí mlýn ve Frenštátě, ale příští rok musíme jinak protože místo je v tom termínu už obsazené.*“

Kurzy škola doposud organizovala svépomocí, až na minulý rok, kdy studenti měli k dispozici lektora z Centra sociálních služeb (dále také CSS) Ostrava, který měl pro studenty připravený program.

Na pobytovém kurzu zpravidla pracuje dotazovaná sociální pedagožka spolu s metodikem prevence, kteří mají na starost program kurzu: „... *Dále jsou tam dva instruktoři, jedná se o dva zletilé žáky z nástavbového oboru, kteří nám vypomáhají a dále samozřejmě třídní učitel, který se spolu se studenty účastní aktivit.*“

Co se týče financování adaptačních kurzů pro studenty, škola je součástí dotačního programu Podpora prevence rizikového chování mládeže, vyhlášeného krajským úřadem Moravskoslezského kraje. Součástí programu jsou také adaptační kurzy, na které škola dostává finanční prostředky. „... *Vedení školy emailem obdrželo nabídku z kraje, dotační projekt se nám líbil, tak jsme do toho šli.*“

V příštím školním roce má škola v plánu se do programu opět zapojit: „... *Pro školu je to výhodné dostat tolik prostředků pro realizaci takovýchto preventivních akcí. Tuším, že maximální částka, kterou přispívá krajský úřad je 80 000 Kč, zhruba 20 000 Kč dává škola a další peníze doplácí rodiče, takže určitě se to vyplatí.*“

V minulých letech škola nedostávala žádné finanční příspěvky. V předešlých letech totiž realizovala kurzy docházkové, které byly částečně hrazeny rodiči a částečně z financí školy realizovala. Od studentů se vybíralo zhruba 30Kč a škola něco málo navíc doplatila, z těchto finančních prostředků se studentům zakoupilo malé občerstvení.

Studenti za pobytový kurz minulý rok zaplatili částku ve výši 250 Kč, tato částka zdaleka neodráží skutečné náklady: „... *Žáci tam byli dvě noci, dostali snídaní, oběd a večeři, měli pitný režim. Po kurzu potom škola obdržela fakturu, po přepočtení to vyšlo necelých 1000 Kč na žáka.*“ V případě docházkového kurzu byly náklady výrazně nižší. Kurz byl uskutečněn v areálu v Bělském lese, kde bylo potřeba zaplatit nájem, další náklady připadly na práci lektora a na výtvarné a jiné pomůcky. Každý student zaplatí částku ve výši 40 Kč, zbytek nákladů pokryly

finanční prostředky v rámci dotačního projektu. Škola se nesetkala s tím, že by některý student nebyl ochoten, zaplatit částku za kurz: „... *Protože ta částka byla opravdu nízká a mohli si to dovolit všichni.*“

Sociální pedagožka považuje za hlavní cíl adaptačních kurzů především seznámení studentů, vytvoření dobrého třídního kolektivu a taktéž seznámení studentů s třídním učitelem. Tyto cíle se dle slov dotazované daří dostatečně naplňovat: „... *Já doufám, že se cíle daří naplňovat, ale nějaké problémy se najdou asi na všech školách.*“

Adaptační kurzy považuje škola za velmi přínosné. Mezi studenty bývají ve třídách velké rozdíly, nejen věkové ale i intelektuální. Není snadné tyto třídy stmelit, díky kurzům se to však daří: „...*Na naší škole se sejdou různí studenti, buď to jsou patnáctiletí studenti, kteří vyšli klasicky devět tříd základní školy, ale spolu s nimi chodí do třídy taky studenti, kteří třeba několikrát propadli. Mimo to tady máme taky studenty, kteří k nám nastupují třeba až ve 20 letech, kdy mají za sebou jednu nebo dvě nedokončené střední školy, ze kterých je například vyhodili a pak se přihlásili k nám do prvého a začínají znovu.*“

Jediné negativum spočívá v tom, že ne všechny aktivity programu adaptačního kurzu dokážou studenty nadchnout: „... *Ne vždy se dá všem zavděčit.*“ Mimo toto negativum jsou všichni s kurzy velice spokojeni, jak studenti, tak pedagogický sbor školy a nepotýkají se s žádnými většími problémy.

Adaptační kurzy pomohly usnadnit spolupráci se studenty. Dotazovaná, působící na této škole jako sociální pedagožka, pomáhá zletilým studentům např. s vyřizováním sociálních dávek a jiných potřebných záležitostí na úřadech: „... *A jelikož se taky účastním adaptačních kurzů, se studenty se znám od začátku, tak je pro mě určitě jednodušší s nimi navázat kontakt a vzájemně spolupracovat v určité problémové situaci a mají ve mně důvěru.*“

Do budoucna škola plánuje průběžně obměňovat program jednotlivých kurzů, aby byl každý rok kurz něčím jiný. V délce kurzů se žádné změny neplánují, prozatím je více než vyhovující. Počet pedagogů podílejících se na realizaci adaptačních kurzů zůstane také nezměněn: „... *Protože na začátku roku jsou na škole opravné termíny maturitních zkoušek a je opravdu potřeba aby byl ve škole dostatek učitelů.*“

4.5 Studie č. 4: Metodik prevence gymnázia

Čtvrtým respondentem byl metodik prevence gymnázia, kde jsou adaptačním kurzy nedílnou součástí školního roku již deset let. Pedagogický sbor se potýkal s problémovým chování studentů nižšího gymnázia, hledali způsob, jak třídní kolektivy lépe stmelit: „... *Jedna z věcí, kterou jsme začali zkoušet, byly adaptační kurzy.*“

V počátcích škola realizovala třídní kurzy. Po čtyřech letech začala s realizací pětidenních pobytových kurzů v obci Bílá v Beskydech, které realizuje dodnes: „... *Vícedenní pobyty jsou pro stmelení a poznání kolektivu přínosnější.*“ Kurz je pořádán pro studenty prvního ročníku a primy. Celkem se jedná o zhruba 60 studentů: „... *Pro každou novou třídu pořádáme jeden samostatný adaptační kurz.*“

Škola kurzy organizuje sama bez pomoci organizace, důvodů je hned několik. Prvním důvodem jsou finance, kdy škola nemusí platit režii externím organizacím, v případě pětidenního kurzu by byla částka příliš vysoká. Pětidenní kurz navíc nenabízela žádná organizace. Pedagogové mají možnosti si vše sami naplánovat a upravit podle svých představ. Dále materiál použitý na kurzech mohou nadále používat během školního roku při dalších preventivních aktivitách.

Díky tomu, že škola organizuje kurzy sama, mají pedagogové také možnost okamžitě reagovat na případné vzniklé problémy: „... *Můžeme si hned udělat „třídnickou hodinu“ pokud vyplave během kurzu nějaký problém v kolektivu.*“ Pedagogy navíc kurzy velice baví a naplňují.

Gymnázium v minulosti využilo možnosti spolupracovat s externí organizací. Tato spolupráce však skončila, především z finančních důvodů: „... *Finanční náklady, malá možnost úprav, prodloužení kurzů, chtěli jsme být nezávislí.*“ Do budoucna již o navázání spolupráce s některou organizací škola neuvažuje.

Na kurzech zpravidla pracují tři vyučující, třídní učitel, metodik prevence a programový pomocník, který zná aktivity a ví, jak je připravit. Ke třem vyučujícím je k dispozici ještě šest instruktorů: „... *Využíváme starší spolužáky jako instruktory, absolvovali několik kurzů jako účastníci a byli „proškoleni“ ohledně aktivit ... Víme přesně, kdo s námi na kurz pojede, co od nich můžeme čekat.*“ Výhodou je, že se studenti prvních ročníků mají možnost blíže seznámit se svými staršími spolužáky a mají se pak na koho obrátit během studia

Adaptační kurz je pro učitele součástí úvazku: „... *Součástí úvazku, ohodnocení navíc v případě odměn (pokud jsou), nebo dotací, pokud byly schváleny na daný kurz.*“ Práce instruktorů je hrazena z dotací.

Gymnázium dostává finanční podporu z Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, z Krajského úřadu, nebo z města, vše formou dotací či grantů.

Celková cena kurzu na jednoho studenta činí zhruba 2000 Kč. 1500 Kč z této částky platí studenti, ostatní náklady jsou hrazeny z dotací. Náklady na program z celkové částky činí: „... *Odhadem 2% spotřební materiál (ostatní vybavení je dlouhodobě v desítkách tisíc).*“

Částku za kurz jsou vždy všichni ochotni zaplatit, nestalo se, že by některý student z finančních důvodů kurz neabsolvoval: „... *Studenti mají případně možnost splátek, nebo mohou požádat o příspěvek naši o.p.s. nebo jim pomůžeme ze získané dotace.*“

Cíle kurzů se u prvních ročníků a primy liší. Cílem kurzů u prvních ročníků je dle slov metodika prevence především o stmelení kolektivu a uvědomění si vlastní zodpovědnosti. V případě primy jde o: „... *Stmelení kolektivu a uvědomí si rozdílů mezi lidmi a výhody z toho plynoucí.*“

Jako pozitivum je vnímána velká variabilita kurzu, kdy pedagogové vědí, na co se mají dopředu připravit. Cíle kurzů si volí přesně dle svých potřeb a požadavků a mají možnost si další kurzy upravit na základě zkušeností z minulých ročníků.

Mezi negativa gymnázium řadí časovou náročnost přípravy. Problém vidí také v přílišné byrokracii. Jedná se o vyřizování přihlášek, potvrzení o bezinfekčnosti studentů, rezervace místa ubytování, objednávky materiálu apod., vybírání peněz od studentů a GDPR. Škola se snaží mít vše předpřipraveno včas, bez časového stresu, aby se vyhnula problémům.

Adaptační kurzy studentům přinášejí spoustu benefitů. Dochází k rychlejšímu seznámení nejen mezi studenty prvních ročníků, ale také seznámení se staršími ročníky: „... *Mají „známé“ na škole, společné zážitky a vytvářejí si třídní tradice, vtipy, symboly.*“ Stejně tak poznají své učitele mimo prostředí školy. Ziskají důvěru k učiteli a lepší vztah ke své škole.

Velké benefity kurzy poskytují také učitelům. Mají možnost poznat své žáky mimo školní lavice a objevit jejich silné stránky, které se ve škole často projevit nemohou: „*Získají důvěru žáků ... Učitel zná třídní zvyky, zážitky a může pak poznat „že se něco děje“ mnohem dříve.*“

Díky adaptačním kurzů se škola nepotýká s tolika výchovnými problémy, jak tomu bylo dříve. Ubylo výchovných problémů zejména na nižším gymnáziu a žáci se přicházejí dříve svěřovat: „... *Když je nějaký problém, víme, koho máme před sebou, jaký je, jak se projevuje, jak reaguje.*“ Zlepšila se také spolupráce se studenty. Studenti vyššího gymnázia jsou přístupnější pro mimoškolní i školní aktivity. Pomáhají škole např. při organizaci Dne otevřených dveří apod.

Škola do budoucna neplánuje žádné větší změny v organizaci adaptačních kurzů. Pětidenní pobyty jsou dle slov metodika prevence pro stmelení a poznání kolektivu přínosné: „... *Pokud by žáci jeli jen na 3 dny, stejně by zbytek týdne výuka nebyla moc efektivní (rozjetí z kurzu/těší se na kurz).*“ Program by mohl být více propracovanější a komplexnější, jinak kurzy všem vyhovují tak jak jsou.

4.6 Studie č. 5: Zástupce ředitele na SOŠ a SOU

Pátým respondentem výzkumného šetření byl zástupce ředitele střední odborné školy a odborného učiliště. Kurzy se zde realizují zhruba dvanáct let. Důvodem začít kurzy pořádat byla především touha po: „*Využití zahájení školního roku k bližšímu seznámení se žáků a poznání povah žáků v jiném prostředí.*“

Kurzy mají dvojí formu. Pro maturitní ročník je zde třídní výjezdový kurz v Beskydech, kterého se účastní 20-28 studentů. Učební obory mají k dispozici jednodenní kurz v blízkém okolí školy s využitím sportovních aktivit. Pro jednodenní kurzy se škola rozhodla s cílem menší finanční náročnosti. Celkem jde o 3-4 třídy učebních oborů v počtu 20-25 na třídu.

Škola organizuje adaptační kurzy svépomocí. Důvodem jsou především nižší finanční náklady než při realizaci kurzů s pomocí externí organizace: „... *Máme šikovné pracovníky, kteří pomáhají s touto činností.*“ Škola doposud s žádnou organizací nespolečně pracovala a v nejbližších letech spolupráci ani neplánuje, zejména z výše již uvedených finančních důvodů.

Na kurzech zpravidla pracují 2-3 pracovníci, záleží na počtu žáků ve třídě, v případě větších skupin jsou pracovníci až čtyři. Zpravidla jde o třídního učitele, výchovného poradce a učitele tělocviku.

Učitelé za účast na adaptačním kurzu nedostávají finanční ohodnocení, v současnosti však: „... *Mají nárok na čerpání dodatečného náhradního volna.*“

Při organizaci kurzů se v některých případech učitelé potýkají s nezájmem studentů o zapojování se do společných aktivit.“ Učitelé se snaží tento problém řešit maximální kreativitou a vysvětlením, že tyto aktivity: „... *Nejsou za trest, ale k jejich prospěchu.*“

Kurzy nejsou nijak finančně podporovány z veřejných zdrojů. Cena pobytových kurzů se pohybuje okolo 1500 Kč na studenta, záleží na ceně daného ubytování, stravy a na dopravě. Cenu taktéž ovlivňuje počet zúčastněných studentů. Jednodenní kurzy jsou nízkonákladové, studenti hradí maximálně případnou dopravu na místo kurzu.

Náklady na program kurzu se v ceně pro studenty neprojevují. Učitelé na adaptačních kurzech využívají školní potřeby, případně doplněné o pomůcky, které poskytnou sami učitelé.

Většina studentů je ochotna částku 1500 Kč za kurz zaplatit: „... *V případě maturitních oborů většinou až na výjimky nejsou problémy s účastí, záleží ale na jednotlivých případech. V případě učebních oborů by to problém byl, proto formy nízkonákladové.*“

Cílem adaptačních kurzů, které škola realizuje je především: „... *Sbližit kolektiv, poznat žáky i v jiném než školním prostředí.*“ Tyto cíle se dle slov dotazovaného daří naplňovat. Studenti si díky kurzům dokáží vytvořit bližší vztahy v kolektivu, rychleji ztratí vzájemný ostych a lépe se tak seznámí. Studenti také vytvoří lepší vztah s vyučujícími.

Jako pozitiva dotazovaný také uvádí: „... *Pobyty v přírodě na horách, rozvoj pohybových cvičení, rozvíjení vzájemných vazeb.*“ Jediné negativum naopak nachází v případném nepříznivém počasí, kdy je třeba program kurzu upravit.

V průběhu let se kurzy osvědčily a škola do budoucna žádné změny v jejich organizaci neplánuje.

4.7 Studie č. 6: Výchovný poradce na hotelové škole

Dalším respondentem je výchovná poradkyně působící na hotelové škole. Kurzy zde probíhají již od roku 2004. Impulzem pro jejich pořádání bylo: „... *Přesvědčení o jeho pozitivním vlivu na adaptační procesy žáků 1. ročníků.*“

Délka kurzu je pro všechny třídy stejná. Adaptační kurz trvá dva dny a je pořádán vždy pro každou třídu zvlášť. Pro maturitní třídy je kurz realizován mimo areál školy a mimo město v pronajatém objektu obklopeném přírodou, s následným noclehem. Učební obory mají k dispozici taktéž pronajatý objekt s přílehlým areálem, avšak bez noclehu. Následující den využívají: „... *Prostor klubovny školního domova mládeže + školní hřiště, popř. školní zahrada.*“

Na kurzech pracují čtyři pracovníci: Třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence a výchovný poradce.

Škola organizuje kurz sama. Výchovná poradkyně se domnívá, že kurzy jsou tak více efektivní. Studenti se více poznají s třídním učitelem a pracovníky školního poradenského týmu: „... *Zároveň my, jako pracovníci školního poradenského pracoviště a preventivního týmu máme možnost poznat žáky, odhadovat dynamiku třídy, zárodky rolí ve třídě a odhadovat případné ohrožené žáky v rámci kolektivu.*“

Škola v minulosti nespolupracovala s žádnou externí organizací, o spolupráci v současnosti ani neuvažuje.

Za přípravu kurzu pedagogové nedostávají žádné finanční ohodnocení, adaptační kurzy jsou součástí úvazku.

V současnosti kurzy na této škole nejsou nijak finančně podporovány z veřejných zdrojů: „... *Byly pokusy o finanční podporu ze strany města, ale částka byla vždy zanedbatelná, za to „papírové úsilí“ to nestálo.*“

Studenti maturitních oborů platí za kurz cca 500 Kč. Cena odráží náklady na ubytování a stravu, ostatní náklady hradí škola ze svých zdrojů. Studenti učebních oborů mají kurzy bez noclehu a stravy. Tito studenti na smluvené místo dojíždějí na vlastní náklady. Kurz je pro ně zdarma.

Částku 500 Kč, v případě studentů maturitních oborů, jsou vždy všichni schopni uhradit: „... *Maturitní obory nejsou problém, v případě učebních oborů, kdy*

žáci pocházejí z různých sociálních vrstev, by to problém byl, proto je kurz organizován jinak a zdarma.“

Kurzy mají za cíl především pomoci studentům s pozitivní adaptací na prostředí školy a kolektiv žáků. Dalšími cíli jsou: „... *Seznámení s školním preventivním týmem a poradenským pracovištěm, seznámení s legislativním rámcem pobytu ve SŠ, prevence sociálně patologických jevů, prevence školní neúspěšnosti a předčasného odchodu ze školy...*“ Dle slov výchovné poradkyně se stanovené cíle z velké části daří naplňovat, v opačném případě by škola kurzy nerealizovala.

Pozitiva kurzů vidí především v preventivní rovině. Studenti jsou na kurzu dostatečně informováni o poradenské pomoci na škole. Díky tomu vědí, kam a kdy se mohou obrátit a většina vzniklých problémů se řeší již v zárodku. Velkým pozitivem jsou také společné zážitky, které dokáží všechny sblížit. Studenti mají následně menší zábrany oslovovat pedagogy v případě potřeby: „... *Zároveň nás poznávají v osobní rovině. Pro nás to nejsou jen jména – mnohé si zapamatujeme, dokážeme si k nim přiřadit spoustu vjemů, které jsme s nimi získali.*“

Z hlediska negativ, dotazovaná žádná negativa v organizaci kurzů nenachází. Pracovníci jsou vždy připraveni, mají k dispozici dvě varianty kurzu „suchou a mokrou“ v případě špatného počasí: „... *Nevidím negativa. Třídní učitelé se zapojují v rámci svých osobnostních možností. Každý je jiný, nikdo však neodmítá... Jsou jasně dané role a požadavky, funguje to... je to sice časově a organizačně, někdy i emočně náročné, ale to nemůžeme brát jako negativum.*“

Do budoucna škola žádné velké změny v organizaci kurzů neplánuje. Výjimkou je každoroční vyhodnocení jednotlivých aktivit: „... *Některé aktivity se stávají časem nezajímavé pro následující generace studentů, obměňujeme je novými, přitažlivějšími apod. čerpáme z tipů a poznatků kolegů na jiných školách, neustále se rozvíjíme.*“

4.8 Studie č. 7: Metodik prevence na hotelové škole

Dalším respondentem je metodička prevence hotelové školy. Škola organizovala ve školním roce 2019/2020 adaptační kurz poprvé: „... *V předchozích letech šlo jen o pouhé adaptační dopoledne.*“

Kurz je pořádán pro maturitní i učební obory. Jde o dvoudenní pobyt v rekreačním středisku. V minulém roce se kurzu účastnila jedna třída, cca dvacet studentů maturitního oboru. Pro studenty učebních oborů bylo připraveno adaptační odpoledne v areálu školy: „... *Následující školní rok bychom měli jet se všemi prvními ročníky, tedy jak s maturitními, tak s učebními...*“

Jelikož škola kurz pořádala poprvé, přizvala si ke spolupráci raději organizaci: „... *Netroufli jsem si na to poprvé sami.*“ Kurz byl realizován s pomocí organizace Ouky Douky. Tuto organizaci si škola zvolila z důvodu doporučení a volného místa na požadovaný termín kurzu. Spolupráce je zatím vyhovující, škola tak aktuálně neuvažuje o změně organizace či pořádání kurzů svépomocí.

Na kurzech pracují dva organizátoři z Ouky Douky a tři pedagogové: dotazovaná jako metodik prevence, dále výchovná poradkyně a třídní učitel.

Kurzy nejsou finančně podporovány z veřejných zdrojů, vše si hradí studenti. Celková cena je 1000–1500 Kč za 2-3 dny. Z toho náklady na program činí okolo 40 % z celkové ceny, tedy 400–600 Kč. Stanovenou částku jsou všichni ochotni zaplatit.

Jako hlavní cíle kurzů vidí metodička prevence především ve vzájemném seznámení studentů a seznámení s třídním učitelem. Dalším důležitým cílem je určení pravidel, fungujících ve třídě a navázání vzájemné spolupráce učitelů se studenty a v třídním kolektivu.

Jak výrazné pozitivum vnímá rychlejší seznámení studentů a zlepšení vzájemných vztahů: „... *Žáci mezi sebe přijali i ty, kteří by jinak byli mimo kolektiv. Se svým třídním učitelem mají také lepší vztahy, když ho poznají i takhle mimo školu... seznámí se lépe než v lavicích.*“

Škola uvažuje do budoucna o změně místa konání, mimo to žádné výrazné změny v organizaci adaptačních kurzů neplánuje.

4.9 Studie č. 8: Výchovný poradce gymnázia

Osmým respondentem je výchovný poradce gymnázia, kde mají adaptační kurzy dlouholetou tradici. Škola začala s realizací kurzů již před dvaceti lety. Impulzem byla: „... *Teze, že se v krátké době dá poznat, kdo v kolektivu bude hrát jaké role, domněnka, že lze rozpoznat rizikové formy chování a jejich nositele v nově vznikající skupině.*“

Škola kurzy organizuje vícero způsoby. Pořádá kurzy jak s pomocí organizace, tak i svépomocí. Některé kurzy jsou realizované mimo školu, jiné na území školy, vše záleží na preferencích třídního učitele, kterou variantu si zvolí. Celková délka je 1-4 dny. Kurzů se účastní všechny první ročníky: „... *Jedna třída čtyřletého a jedna šestiletého gymnázia, celkem 60 žáků.*“

Třídní učitel zvolí variantu realizace kurzu svépomocí, v případě že pořádá adaptační odpoledne: „... *Na jedno odpoledne by byla externí organizace nadměrně finančně náročná.*“

Při přípravě vícedenních kurzů škola spolupracuje s organizacemi: Areál U Kateřiny a Istan. S těmito organizacemi spolupracují od samého začátku. Hlavním důvodem začít pořádat vícedenní kurzy bylo především: „... *Přesvědčení, že pokud se této práci někdo intenzivně a dlouhodobě věnuje, má tak větší zkušenosti, větší repertoár a lepší technické zázemí.*“ Při výběru organizací dbala škola především na profesionalitu a kladné ohlasy: „... *Aktivita pro žáky připravují profesionálové, učitelé tak mají možnost účastnit se aktivit se svou třídou.*“

Na těchto kurzech pracují vždy dva učitelé, třídní učitel a kolega, kterého sám osloví. Dále jsou k dispozici dva instruktoři zážitkové pedagogiky z organizace. Vzájemnou spolupráci s organizacemi škola hodnotí kladně a ve spolupráci bude pokračovat.

Cena kurzu činí zhruba 2000 Kč. Všechny náklady hradí studenti, jelikož škola nedostává žádnou finanční podporu na realizaci adaptačních kurzů. Výše uvedenou částku byli zatím všichni studenti ochotni zaplatit.

Hlavními cíli kurzů na škole je především vzájemné seznámení všech studentů a studentů s třídním učitelem. Tyto cíle se dle výchovného poradce daří naplňovat.

Adaptační kurzy přinášejí spoustu pozitiv: „... *Žáci se rychleji poznají, dříve se nastartují sociální role... Nejsou jen ve škole a vyzkoušejí si týmovou spolupráci.*“

Výchovný poradce vidí také negativa: „... *V jiném prostředí, než je škola se děti chovají odlišně.*“ Škola se také potýká s problémem kdy: „... *Rodiče mají pro své děti v daném termínu domluvenou celorodinnou dovolenou, protože: „Na začátku školy se toho přece ještě tolik nedělá...“.*“

Realizace adaptačních kurzů na tomto gymnáziu přispěla k lepší komunikaci se studenty, usnadnění vzájemné spolupráce mezi studenty a učiteli.

V současnosti škola neplánuje kurzy měnit: „... *Bude záležet na tom, jak se k tomu postaví naše nadřízené orgány, jinak ne.*“

4.10 Studie č. 9: Výchovný poradce na SOŠ

Poslední respondentkou je výchovná poradkyně na střední odborné škole, kde jsou kurzy realizovány od roku 2014: „... *Cílem naší školy je dlouhodobé a systematické preventivní působení na žáky školy, budování zdravého klima ve třídě. Naše adaptační programy jsou zvláštní typy preventivních programů, které jsou určeny k nastartování a upevnění zdravých sociálních vztahů v nových třídních kolektivech.*“

Adaptační kurzy jsou organizovány dvěma způsoby: „... *Klasické „Adaptační programy“ (září, říjen, probíhají ve dvou cyklech, jeden cyklus 2 hodiny a za 14 dní druhý cyklus 2 hodiny).* Od roku 2018 škola realizuje i dvoudenní výjezdové Motivační workshopy: „... *Klasické adaptační programy jsme rozšířili ještě o zaměření na motivaci žáků ke studiu na vybrané střední škole a prevenci předčasných odchodů žáků ze vzdělávání. Tyto workshopy realizujeme v rámci projektu OKAP (Odborné, kariérové a polytechnické vzdělávání v MSK).*“ Tyto workshopy jsou uskutečňovány během měsíců září a října v Mostech u Jablunkova.

Kurzy jsou pořádány pro studenty všech prvních ročníků. V roce 2019 Motivačních workshopů účastnilo pět tříd s celkem 105 studenty. Adaptačního programu se účastnila 1 třída s celkem 30 studenty.

„*Adaptační kurzy, které organizujeme ve škole zajišťují lektori externí organizace. Dvoudenní Motivační workshopy organizujeme sami (v rámci projektu OKAP) a zveme si vždy na 2 aktivity externí organizace.*“

Dvoudenní Motivační workshopy organizuje škola z větší části sama. Pedagogové mají zpracovaný harmonogram aktivit, který má za cíl seznámit studenty mezi sebou, s učiteli a se školou: „... *Během workshopů bývají pouze využity 2 lektorské služby z Poradny pro primární prevenci Ostrava, z Centra prevence Havířov (Sociální služby), využili jsme i služeb lektorů projektu Zdravá mládež na školách v Havířově.*“ Během workshopů studenti pracují formou prožitkových programů, interaktivních tematických programů a seminářů.

Na těchto kurzech pracuje jeden lektor z organizace a tři pedagogové ze školy: „... *Vedoucí kurzu (výchovný poradce, metodik prevence), třídní učitel (pedagog volného času), učitel odborného výcviku (pedagog volného času).*“ Tito pedagogové jsou placeni, z již zmíněného projektu OKAP.

V případě adaptačních programů na území školy, je ke spolupráci přizvána externí organizace: „... *Centrum prevence Havířov (Sociální služby) a Adaptační program pro nově sestavené třídy SŠ „Jsme na jedné lodi“.*“ S těmito organizacemi škola spolupracuje již od samého začátku. Rozhodla se tak především z důvodu vysoké odbornosti a profesionality lektorů. Organizace sídlí v blízkosti školy, což bylo také rozhodující. V případě této formy kurzu je účast učitele součástí jeho úvazku a nedostává žádné finanční ohodnocení.

Program kurzu je organizací přizpůsoben dle poptávky účastněné třídy: „... *Program probíhá prožitkovou formou a jeho náročnost a specifčnost se přizpůsobuje věku žáků a celkové poptávce... Žáci jsou seznámeni s cílem, principy a pravidly programu, jejich právem a možností přímo ovlivnit průběh.*“ Účastníci pracují se skupinovou dynamikou a psychodramatickou činností, díky tomu dostávají náhled k vlastním postojům a vzájemným vztahům. Třídní učitel má možnost průběh programu následně zkonzultovat s pracovníky organizace. Na kurzech pracuje vždy jeden lektor z Centra prevence. Vzájemná spolupráce škoře vyhovuje proto bude v této spolupráci nadále pokračovat.

Adaptační programy na škole byly doposud vždy hrazeny z projektu. Každý rok je z projektu hrazeno pět adaptačních programů, v případě počtu tříd většího než pět, náklady na kurz hradí škola. V letech 2014-2016 byla škola součástí projektu zaměřeného na prevenci rizikového chování vyhlášeném MŠMT s názvem *Prevence nás osloví*. Následující rok šlo o projekt MŠMT *Bezpečné klima v českých školách* a v roce 2018 o projekt MŠMT *Zelená prevence*. Od roku 2018 až po současnost, jsou adaptační kurzy hrazeny z projektu OKAP.

V případě kurzů, na kterých škola spolupracuje s Centrem prevence Havířov náklady na kurz činí 800 Kč na studenta (2+2hodinový program), studenti však nehradí nic. Motivační workshopy jsou financovány z projektu OKAP, studenti hradí pouze 200 Kč za ubytování.

Cílem všech adaptačních kurzů na této škole je především vzájemné seznámení žáků a třídního učitele, sledování vzájemných vztahů, vztahů ke škole a studovanému oboru: „... *Smyslem adaptačních programů je tvorba bezpečné atmosféry ve třídě, práce s nežádoucím chováním jednotlivců a upevňování zdravých postojů a norem chování. Součástí programů je vždy nácvik sociálních dovedností.*“

Výrazným pozitivem těchto kurzů je vytvoření pozitivní atmosféry ve třídě vybudování vzájemné důvěry mezi studenty a studenty a učiteli. Studenti jsou seznámeni s chodem školy a s osobami, na které se mohou během studia obracet se svými problémy (metodik prevence, výchovný poradce...). Studentům jsou také předány informace o možnostech uplatnění a navázání spolupráce s potenciálními zaměstnavateli.

Jediným negativem kurzů je dle výchovné poradkyně: „... *Pokud se někteří žáci nemohou zúčastnit např. z důvodu nemoci nebo rodinných důvodů.*“ Jinak se škola s žádnými problémy nepotýká: „... *Přestože je náročná příprava, tak ve škole máme tým zapálených lidí, kteří vše skvěle zkoordinují a připraví. Máme také velkou podporu vedení školy.*“

Kurzy pomohly výchovné práci se studenty: „... *Kurzy podpořily nastartování procesů potřebných pro zdravé fungování skupiny. Vytvořily základy pozitivního klimatu v kolektivu a vytvořily vazby mezi žáky a učiteli, které fungují jako jeden z prvků prevence předčasných odchodů ze vzdělávání.*“

Současná podoba kurzů přináší studentům a pedagogům této školy spoustu pozitivních aspektů. Škola je s fungováním kurzů spokojená a v současnosti žádné změny v jejich realizaci neplánuje.

4.11 Analýza zjištěných údajů a jejich konfrontace s odbornou literaturou

Výzkum byl prováděn s devíti respondenty, metodiky prevence dvou gymnázií, výchovnými poradci dvou gymnázií, výchovnými poradci na dvou SOŠ, metodikem prevence na SOŠ, sociálním pedagogem na SOŠ a zástupcem ředitele na SOŠ a SOU. Všichni jsou pedagogy působící na školách v Moravskoslezském kraji.

V případě šesti škol jde o příspěvkovou organizaci zřizovanou krajem. Dvě školy jsou soukromé a jedna škola je církevní školou zřizovanou Biskupstvím ostravsko-opavským.

Na základě získaných informací jsme se snažili zanalyzovat situaci adaptačních kurzů v Moravskoslezském kraji.

Cílem výzkumného bádání bylo zjistit, z jakého důvodu školy realizují adaptační kurzy, jakým způsobem a jaká je jejich forma. Dalšími cíli bylo zjistit pozitivní a negativní stránky organizace kurzů a hlavní jejich hlavní cíle. Zajímalo nás také, s jakými problémy se při organizaci adaptačních kurzů školy potýkají.

Realizace adaptačních kurzů na středních školách

V úvodu každého rozhovoru, byly zjišťovány základní informace o kurzech na dané škole. Otázky se týkaly důvodů, proč škola vůbec začala adaptační kurzy realizovat a před jakou dobou.

Dotazované školy realizují adaptační kurzy dlouhodobě. Z rozhovorů vyplynulo, že většina škol kurzy realizuje déle než 10 let, jeden respondent dokonce uvedl dobu 20 let. Výjimkou jsou dvě školy, na jedné z nich jde o dobu pěti let a v případě druhé škole přesná doba uvedena není.

Hlavních impulzů k realizaci kurzů je hned několik. Některé školy se v minulosti potýkaly s problémovým chováním u studentů a hledali způsoby, jak vybudovat zdravé klima ve třídách, tak aby byli schopni včas zachytit např. projevy šikany na škole. Školy byly přesvědčeny, že kurzy pomohou k včasnému rozpoznání rizikového chování u studentů. S tímto tvrzením se ztotožňuje také Pelánek (2013). Podle něj účast na zážitkové akci představuje smysluplné trávení volného času, a to má už samo o sobě preventivní charakter.

Dalším hlavním důvodem byla touha po rychlejším vzájemném seznámení studentů. Zároveň chtěly školy docílit bližšího seznámení učitelů se studenty, a poznání jejich osobních charakterů a projevů mimo školní prostředí.

Způsoby organizace adaptačních kurzů

Jednou z hlavních otázek pro respondenty výzkumu realizovaného v rámci této závěrečné práce byla otázka, jakým způsobem dotazované školy adaptační kurzy zajišťují. Dále byla zjišťována forma kurzů, jejich délka a počet zúčastněných

studentů. Školy kurzy pořádají buď sami nebo s pomocí externích organizací, výjimečně také oběma způsoby.

Školy, které kurzy realizují samy

Čtyři dotazované školy si realizaci adaptačních kurzů zajišťují zcela samy. Další dvě školy realizují jak samy, tak i s pomocí organizace.

Z rozhovorů vyplynulo, že školy organizují kurzy samy především z finančních důvodů. Školy chtějí účast na kurzu umožnit studentům všech sociálních vrstev. Dalším důvodem je fakt, že pedagogové mají možnost si vše sami naplánovat dle svých představ. Někteří pedagogové se také domnívají, že pokud škola kurzy organizuje sama, studenti s nimi tráví více času a mají tak možnost blíže je poznat.

Délka kurzů je různá, na některých školách jde pouze o jednodenní program v areálu školy, jinde se studenti účastní až pětidenního adaptačního kurzu.

Jednodenní program si volí především střední odborné školy a odborná učiliště pro studenty učebních oborů. Důvodem jsou především nízké finanční náklady. Jelikož tito studenti pocházejí z různých sociálních vrstev, ne všichni by si případnou účast na vícedenním kurzu mohli dovolit. Totéž uvádí i Velflová (2019), která uvádí, že ne všichni rodiče mají možnost svým dětem zaplatit účast na vícedenním kurzu. Případná nepřítomnost studenta na kurzu může mít následně negativní vliv na jeho adaptaci ve třídě. Proto školy volí nízkonákladové kurzy.

Výjimkou je SOŠ, kde jsou realizovány kurzy dvoudenní pobytové. Kurzy jsou však z většiny hrazeny z dotačních prostředků a studenti hradí jen minimální částku. Další výjimkou je gymnázium, které realizuje kurzy jak vícedenní pobytové, tak jednodenní. V tomto případě záleží na preferenci třídního učitele, kterou variantu zvolí, nikoli na financích.

Vícedenní pobyty volí školy pro studenty gymnázií a studenty maturitních oborů SOŠ. Vícedenní kurzy jsou dle dotazovaných pro stmelování kolektivu přínosnější. Problémem bývá však zajistit suplování chybějících pedagogů ve škole. Školy proto volí většinou dvou až třídní kurzy, které jsou probíhají nejčastěji v rekreačních střediscích. Toto zjištění se neshoduje s tvrzením Bartoňové (2012),

kteřá uvádí, že kurzy jsou zpravidla pět i šestidenní. Kurzy kratší podle ní nejsou pro navození vztahů a příjemné atmosféry ve třídě dostačující. Nejdelší kurz v době trvání pět dní realizuje pouze jedna z dotazovaných škol.

Kurzů se účastní vždy všichni studenti prvních ročníků, jde o jednu až pět tříd s průměrným počtem 30 studentů na jednu třídu.

Kurzy organizují převážně tři pedagogové, nejčastěji jde o třídního učitele spolu s metodikem prevence a výchovným poradcem. V některých případech se účastní také školní psycholog nebo sociální pedagog.

Dvě dotazované školy spolupracují se studenty starších ročníků, kteří jsou pomáhajícími instruktory na kurzu. Tito starší studenti mají pomoci svým mladším spolužákům k lepší adaptaci na škole. Vytvářejí se nové vztahy nejen v rámci třídy, ale v rámci celé školy. Studenti se mají během studia na koho obrátit.

Školy, které kurzy realizují s pomocí organizace

Tři dotazované školy realizují adaptační kurzy s pomocí externí organizace. Další dvě školy realizují jak s pomocí organizace, tak svépomocí.

S organizacemi školy spolupracují především kvůli profesionalitě lektorů. Kurzy jsou vedeny kvalifikovanými lektory, kteří mají spoustu zkušeností. Pro třídy dokáží připravit promyšlený program s pestrým souborem aktivit, které jsou pro studenty zajímavé a přínosné. Hrkal a Walder (2007) uvádějí, že správná volba aktivit programu adaptačního kurzu je klíčem k úspěchu. Celkový program akce tak dosahuje větších účinků.

Jediný problém, se kterým se školy setkávají tkví ve velkém zájmu o některé organizace, kdy je nutné termíny kurzu rezervovat až dva roky dopředu.

Školy spolupracují s následujícími organizacemi: Centrum sociálních služeb, Centrum prevence Havířov, Areál u Kateřiny, Istan, Ouky Douky a Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.

Délka kurzů je od jednoho odpoledne až po čtyři dny, nejvíce jsou zastoupeny třídní kurzy. Většinou jde o pobytové kurzy, výjimkou jsou SOŠ, kde

jsou pro studenty učebních oborů realizované jednodenní docházkové kurzy. Kurzů se účastní studenti jedné až pěti tříd.

V případě pobytových kurzů se na realizaci podílejí 2-3 pracovníci školy. Nejčastěji jde o metodika prevence a třídního učitele, případně výchovného poradce nebo sociálního pedagoga. Na kurzech jsou dále k dispozici 2-3 pracovníci organizace. Toto zjištění se shoduje s tvrzením Velflové (2019), která uvádí, že kurzů se účastní nejčastěji třídní učitel, psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, školený lektor či lektoři.

V případě jednodenních docházkových kurzů se účastní vždy jen třídní učitel a jeden zaměstnanec organizace.

Financování adaptačních kurzů

V rámci výzkumu byla zjišťovány také náklady na kurz a částka, kterou se studenti na kurzech podílí. Ceny kurzů se pohybují ve velkém cenovém rozpětí od 0Kč až po 500Kč v přepočtu na 1 osobu a 1 den.

V případě jednodenních docházkových kurzů, studenti kurz mají buď zdarma nebo hradí pouze minimální náklady v ceně do 100Kč.

Cena dvoudenních kurzů se pohybuje od 500Kč do 1000Kč, cena třídních kurzů činí 1000Kč až 1500Kč. Jedná se o školy, které nedostávají finanční podporu na realizaci kurzů. U škol, které finanční podporu dostávají činí částka za 2 - 3denní kurz pouze 200 až 250Kč.

Čtyřdenní kurz realizuje jedna škola, studenti zde platí 2000Kč. V případě pětidenního kurzu, realizovaného také pouze jednou školou, náklady činí 2000Kč, studenti hradí 1500Kč, zbytek je hrazen z dotace.

Cena je nejvíce ovlivněna počtem dnů kurzu a způsobem jejich organizace. Dále také záleží na tom, zda škola získala nějaký grant, finanční dar nebo dotaci z města, kraje či MŠMT.

Adaptační kurzy většiny dotazovaných škol nejsou sponzorovány z veřejných zdrojů s výjimkou tří škol. Jde o krajský dotační program Podpora prevence rizikového chování mládeže a dotační projekt Odborné, kariérové a polytechnické

vzdělávání v MSK. Třetí škola je pokaždé součástí jiného projektu, přesné názvy nevedla. Dostává podporu z MŠMT, z kraje nebo města, ne každý rok však škola dotace získá. Další dvě školy byly v minulosti také finančně dotovány, ovšem víckrát o datace či granty nepožádaly. Důvodem je především přílišná byrokracie a školy ve výsledku z grantu obdržely jen zanedbatelnou částku, která byla spíše symbolická.

Co se týče finančního ohodnocení učitelů, účastnících se adaptačních kurzů, většina dotazovaných nedostává žádné finanční ohodnocení. Najdou se však výjimky. Na některých školách mají učitelé možnost čerpání náhradního volna, případně dostávají malou finanční odměnu. Výchovná poradkyně jednoho gymnázia uvedla, že jejich učitelé dostávají 50Kč na hodinu a počítá se jim pouze 8 hodin denně. Ubytování a stravu mají zdarma. V případě dvou škol jsou učitelé placeni z dotací.

Cíle adaptační kurzů, jejich pozitiva a negativa

Jako hlavní cíl adaptačních kurzů školy nejčastěji uvedly vzájemné seznámení studentů a seznámení studentů s třídním učitelem. Školy stanovují také další cíle.

Soustředí se především na navození dobrého sociálního klimatu a bezpečné atmosféry ve třídě. Dále také na navození vzájemné spolupráce mezi studenty a mezi studenty a učiteli. Snaží se studenty blíže seznámit s pedagogy a členy poradenského týmu, aby věděli, na koho se v průběhu studia mohou obracet s případnými problémy. Tyto cíle se z velké části shodují s cíli, které uvádí Pelánek (2013). Jde o tyto cíle: poznání nových lidí, stmelování skupiny, rozvoj komunikace a spolupráce. Mezi další cíle řadí: rozvoj kreativity, kontakt s přírodou a poznání sebe sama.

Adaptační kurzy přinášejí mnoho pozitiv. Dotazovaní v první řadě uvedli, že na kurzech dochází k rychlejšímu seznámení, než by tomu bylo v případě, kdyby kurzy realizovány nebyly. Na některých školách jsou mezi studenty velké věkové, intelektuální a sociální rozdíly. Studenti se však díky společným zážitkům dokáží snáz a více sblížit, poznají se lépe než ve školních učebnách. Toto zjištění koresponduje s tvrzením Svobodové (2015). Ta uvádí, že poznávání v rámci adaptačních kurzů, prostřednictvím různých aktivit a her je pro studenty daleko snazší a příjemnější než ve škole v lavicích.

Kurzy pomohly výchovné práci se studenty. Studenti mají možnost poznat lépe své učitele, a najít důvěru. Díky tomu je pak pro učitele jednodušší navázat kontakt se studenty v případných problémových situacích.

Došlo k usnadnění komunikace a spolupráce se studenty. Více se zapojují do aktivit školy, pomáhají při organizaci různých akcí např. Den otevřených dveří.

Naopak co se týče negativ a problémů při realizaci kurzů, dotazovaní vidí minimum těchto aspektů. Školy se občas setkávají s neochotou studentů, zapojovat se do některých aktivit. Ne vždy se dokáží studenti pro vše nadchnout, pedagogové se je však snaží motivovat a povzbuzovat, že vše zvládnou. Dalším negativem, které vidí pedagogové dvou dotazovaných škol je, pokud se někdo kurzu nemůže účastnit např. kvůli nemoci. Stává se ale také, že se někteří studenti neúčastní např. z důvodu naplánované rodinné dovolené. Rodiče si totiž myslí, že na začátku školního roku se ve škole nic zásadního neděje.

Jako další negativa někteří uvádějí časovou náročnost přípravy a nepříznivé počasí, kdy je potřeba program kurzu upravit. Tři z dotazovaných škol v kurzech žádná negativa nevidí.

Změny do dalších let

Současná podoba kurzů všem dotazovaným školám vyhovuje a žádné velké změny v jejich realizaci neplánují. Jak studentům, tak pedagogům aktuální podoba přináší spoustu pozitiv. Pedagogové usilují o to, aby byl program kurzu pro studenty zajímavý a přínosný. Každoročně dochází k vyhodnocování aktivit, dochází k jejich obměně, snaží se, aby byl každý kurz něčím jiný.

Přínos výzkumného šetření

Bakalářská práce může být přínosem jak pro respondenty tohoto výzkumného šetření, tak pro další pedagogy, zabývající se adaptačními kurzy na středních školách.

Informace získané výzkumným šetřením mohou být pro školy inspirací např. v situaci, kdy se škola rozhoduje, jakou externí organizaci pro svůj adaptační kurz

zvolí. Seznamují také s granty a dotacemi, které školy využívají. Díky finanční podpoře mohou školy své kurzy realizovat na vysoké úrovni s nižšími náklady a umožnit tak účast jedincům všech sociálních vrstev.

Oblast adaptačních kurzů je velice aktuálním tématem a provedený výzkum tak může být inspirací pro další výzkumné činnosti týkající se této oblasti.

Popis omezení vzniklých v průběhu výzkumného šetření

Z důvodu pandemie nového typu koronaviru došlo ke změnám ve způsobu získávání dat pro výzkum. Většině respondentů byly zaslány soubory s otázkami formou elektronické pošty. Šest studií z celkových devíti bylo zpracováno na základě informací získaných elektronicky a nikoli prostřednictvím osobních rozhovorů, jak bylo původně zamýšleno.

Při realizaci rozhovorů jsem měla možnost mluvit s respondenty osobně. Díky tomu bylo možné lépe pochopit souvislosti získaných odpovědí a dokonale tak porozumět dané problematice.

V případě studií vypracovaných na základě elektronicky získaných odpovědí, jsem se v některých případech setkala s velice stručnými informacemi. Tyto informace nebylo snadné dát do souvislostí a proniknout tak hlouběji do problematiky adaptačních kurzů na dané škole.

Závěr

Cílem závěrečné práce bylo zmapovat současnou situaci adaptačních kurzů na středních školách v Moravskoslezském kraji.

V souladu s cílem se teoretická část práce zabývala dvěma základními pojmy: zážitková pedagogika a adaptační kurzy. V první kapitole byl vysvětlen pojem zážitková pedagogika a související pojmy prožitek, zážitek a zkušenost. Čtenář byl seznámen s cíli, základními principy a charakteristikou zážitkové pedagogiky a zážitkových akcí. Druhá kapitola věnovala pozornost pojmům adaptace a adaptační kurz. Poskytla vhled do problematiky adaptačních kurzů, seznámila s jejich historií, principy, cíli a charakteristikou.

V praktické části závěrečné práce byl proveden kvalitativní výzkum. Sběr dat probíhal formou osobních rozhovorů a alternativně také elektronicky. Pro výzkum si autorka zvolila design případové studie. Na výzkumné otázky odpovídali respondenti výzkumu, pedagogové působící na devíti středních školách v Moravskoslezském kraji.

Cílem bylo zjistit cíle, pozitivní a negativní stránky kurzů a problémy, se kterými se školy potýkají při jejich realizaci. Dále také objasnit příčiny realizace kurzů, jejich formu a způsob financování.

Podoba adaptačních kurzů se na středních školách v kraji liší. Tyto kurzy pořádají jak specializované organizace, tak i školy samy, prostřednictvím svých pedagogů, kteří nemají tolik zkušeností jako školení lektori organizací.

Z výzkumu jednoznačně vyplynulo, že ať jsou adaptační kurzy realizovány jakkoli, naplňují všechny stanovené cíle. Jsou důležitým krokem především k navození pozitivního klimatu ve třídě a také základem pro vznik dobrých vztahů studentů s třídním učitelem a dalšími zúčastněnými pedagogy.

Učitelé mají možnost poznat osobnostní stránky účastníků a jejich projevy mimo školní vyučování. Kurzy mají preventivní charakter a umožňují pedagogům snadněji odhalit problémové chování studentů.

Naplnění stanovených cílů je možné dosáhnout kvalitním programem, vedeným odbornými lektory externích organizací. Zde ovšem nastává problém,

jelikož v případě, že je kurz realizován s pomocí odborných lektorů, zvyšuje se celková cena adaptačních kurzů pro studenty. Tento problém je však řešitelný. Možností je odborné vyškolení pedagogů, což představuje určitou investici, která se ale jistě v horizontu let škole vrátí.

V uskutečňování adaptačních kurzů převažují výhody kurzů. Negativa jsou minimální a školy se nesebkávají s žádnými zásadními problémy při jejich realizaci. Výzkumné šetření také ukázalo, že z pohledu pedagogů adaptační kurzy naplňují stanovené cíle. Z toho vyplynulo, že realizace adaptačních kurzů je důležitou součástí školního roku a představuje velký přínos pro učitele a nově přicházející studenty.

Seznam literatury

Association of Experiential Education. 2020. [online], [cit. 2020-06-12]. Dostupné z: <<https://www.aee.org/who-we-are>>

BABIŠ, A. *Rozhodnutí vlády o zákazu volného pohybu osob*. 2020. [online], [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: <<https://koronavirus.mzcr.cz/rozhodnuti-vlady-o-zakazu-volneho-pohybu-osob/>>

BABIŠ, A. *Souhrn všech platných opatření na území ČR během nouzového stavu*. 2020. [online], [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: <<https://koronavirus.mzcr.cz/souhrn-vsech-platnych-opatreni-na-uzemi-cr-behem-nouzoveho-stavu/>>

BARTOŇOVÁ, V. *Adaptační kurzy pro středoškoláky*. 2012, Brno: Mendelova univerzita. [online]. [cit. 2019-04-30], Dostupné z: <http://is.mendelu.cz/zp/portal_zp.pl?prehled=vyhledavani;podrobnosti=36743;download_prace=1>

DRAHANSKÁ; P. *Zážitková pedagogika*. 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://petradrahanska.cz/>>

DUBEC, M. *Adaptační (stmelovací) soustředění pro žáky 6.ročníku ZŠ a primy gymnázia*. 1. vyd. Praha: Projekt Odyssea, 2007. 49 s. ISBN 978-80-87145-22-7

FRANC, D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press, 2007. 201 s. ISBN 978-80-251-1701-9

HANUŠ, R., *Probudit se a jít – Hnutí GO!* In: Gymnasion časopis pro zážitkovou pedagogiku, ISSN 1214603X, 2004, č. 1, s. 55-61

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-717-8303-X.

HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4

Hnutí GO! 2019. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z: <<http://www.hnuti-go.cz>>

HRKAL, J.; WALDER, J. *Uvádění her*. In HRKAL, J.; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II*. Praha: Portál, 2007, s. 21-30. ISBN 978-80-7367-265-2

JIRÁSEK, I. *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 355 s. ISBN 80-244-1176-8

JIRÁSEK, I. *Vymezení pojmu zážitková pedagogika*, In *Gymnasion časopis pro zážitkovou pedagogiku*, ISSN 1214603X, 2004, roč. 1, č.1, s. 6–15

KARBEROVÁ, B. *Využití adaptačních kurzů na základních a středních školách ve městě Brně*. 2008, Brno: Masarykova univerzita. [online]. [cit. 2019-04-30], Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/v9nnw/Karberova_DP.pdf>

KLÁŠKOVÁ, E. *Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace v Jihomoravském kraji*. 2011. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<https://docplayer.cz/124401581-Univerzita-palackeho-v-olomouci-fakulta-telesne-kultury-adaptacni-kurzy-na-strednich-skolach-problemy-a-vyzvy-situace-v-jihomoravskem-kraji.html>>

KOUTECKÝ, M. *Projekt Odyssea – O nás*. 2020. [online], [cit. 2020-06-07]. Dostupné z: <<http://www.odyssea.cz/o-nas>>

KUBALA, P. *Prožitek, zážitek, zkušenost*. 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://tralalamandala.cz/prozitek-zazitek-zkusenost/>>

KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, 234 s. ISBN 80-7067-837-2

MÁSILKA, D., ZAPPE, P. *Vstupní adaptační kurz go!* In: *Gymnasion časopis pro zážitkovou pedagogiku*. 2007. Praha: Nadační fond Gymnasion, roč. 4. č.7. s. 67–71. ISSN 1214603X

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístupy a metody v psychologickém výzkumu*. 3. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 1998. 334 s. ISBN 80-200-0628-1

NEUMAN, J. a kol. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. Praha: Portál, 1999. 315 s. ISBN 80-7178-292-0

Outdoor and colours. 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<https://www.oandc.cz/>>

PAULUSOVÁ, Z. *Smysl a význam dramaturgie při přípravě akcí zážitkové pedagogiky*. In *Gymnasion časopis pro zážitkovou pedagogiku*, ISSN 1214603X, 2004, roč. 1, č.1, s. 85-89

PAVLÍKOVÁ, M. *Využití zážitkové pedagogiky na 1. stupni základní školy*. 2007. [online], [cit. 2020-06-07]. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:U5z9o2bcv3gJ:www.odyssea.cz/localImages/dp_martina_pavlikova.pdf+&cd=17&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

PELÁNEK, R. *Průručka instruktora zážitkových akcí*. 2.vyd. Praha: Portál, 2013, 205 s. ISBN 978-80-262-0454-1

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7. vyd. Praha: Portál, 2013, 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9

REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ, V. *Cílená zpětná vazba – Metody pro vedoucí skupin a učitele*. 2007. Praha: Portál. 173 s. ISBN 80-736-7317-8

Rozjed' se – Organizujeme akce srdcem! 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://rozjedse.cz/>>

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 1998, 268 s. ISBN 80-85931-48-6.

SILLAMY, N. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, 246 s. ISBN 80-244-0249-1

Slovník online, 2019, [online]. [cit. 2019-05-01], Dostupné z: <<https://www.online-slovník.cz/cesky/experience>>

Středisko volného času Ostrava – Zábřeh, příspěvková organizace. 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://www.svczabreh.cz/>>

STRÍPEK, J. *Adaptační kurzy z pohledu studentů středních škol*. 2017. [online]. [cit. 2019-05-01], Brno: Masarykova univerzita, Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/mn06i/Adaptacni_kurzy_z_pohledu_studentu_strednich skol_DP_Stripek.pdf>

SVAČEK, O. 2011. *Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace v Olomouckém kraji*. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/130001514/?lang=cs>>

SVOBODOVÁ, L. 2015. *Adaptační pobyty z pohledu školní psycholožky*. [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeniskoly/adaptacni-pobyty-zpohledu-skolni-psycholozky.m-2323.html>>

SVOZILOVÁ, P. *Možnosti tu jsou*. In *Gymnasion časopis pro zážitkovou pedagogiku*, ISSN 1214603X, 2004, roč. 1, č.1, s. 24

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2007. Praha: Portál, 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6

VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 64 s. ISBN 80-210-0428-2

VELFLOVÁ, M. *Adaptační kurz – součást prevence předčasných odchodů ze vzdělávání*. 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://www.nuov.cz/kurikulum/adaptacni-kurz-soucast-prevence-predcasnych-odchodu-ze>>

Životopis Prázdninové školy Lipnice. 2019. [online], [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <<http://pslold.psl.cz/index.php?submenu=2>>